

МИШЕЛ ТУРНИЕ
ПЕТКАН, ИЛИ ДИВИЯТ
ЖИВОТ
АВТОРСКА АДАПТАЦИЯ НА
РОМАНА „ПЕТКАН ИЛИ
ЧИСТИЛИЩЕТО НА
ПАСИФИКА“

Превод от френски: Добринка Савова-Габровска, 1987

chitanka.info

На Лоран

1.

Късно следобед на 29 септември 1759 година край архипелага Хуан Фернандес, на около 600 километра от бреговете на Чили, небето изведнъж притъмня. Екипажът на „Вирджиния“ се събра на мостика, за да види пламъчетата, които лумваха по върховете на мачтите и реите. Това бяха огньовете на свети Елм, явление, предизвикано от атмосферното електричество и предизвестие за силна буря. За щастие, „Вирджиния“, на която пътуваше Робинзон, нямаше от какво да се страхува, дори и при най-лютия ураган. Това беше холандска гемия, по-скоро тумбесто корито с ниски мачти, тежко и немного бързо, но изключително устойчиво при лошо време. Затуй вечерта, след като видя как вятърът изведнъж пръсна като балон едно от платната, капитан Ван Дейсел заповяда на моряците да свият останалите платна и да се приберат заедно с него вътре, докато стихията отшуми. Единствената възможна опасност бяха рифовете или пясъчните наноси, но на картата не се виждаше нищо подобно и „Вирджиния“ можеше да се носи през бурята със стотици километри, без да срещне препятствие.

И тъй, капитанът и Робинзон играеха спокойно на карти, докато навън бурята се разразяваше все по-силно. Беше средата на XVIII век и много европейци — предимно англичани — се заселваха в Америка, за да трупат богатство. Робинзон беше оставил в Йорк жена си и двете си деца, за да опита късмета си в Южна Америка и да разбере не може ли да установи изгодни търговски връзки между своята родина и Чили. Няколко седмици преди това „Вирджиния“ беше заобиколила американския континент, преминавайки храбро пред страшния нос Хорн. Сега тя плаваше към Валпарайсо, където Робинзон възнамеряваше да слезе.

— Не мислите ли, че ще закъснеем доста с тази буря? — попита той капитана, докато разбъркваше картите.

Капитанът го погледна с тънка насмешлива усмивка и погали чашата с хвойнова ракия — любимото му питие. Той имаше много по-

богат опит от Робинзон и често вземаше на подбив младежкото му нетърпение.

— Тръгне ли човек на пътешествие като вашето — каза той и подръпна дълбоко от лулата си, — потегля според волята си, но пристига, когато господ пожелае.

После отпуши едно дървено буренце, където държеше тютюна и пъхна вътре своята дълга порцеланова лула.

— По този начин — обясни той — я предпазвам от удари, а и тя поема медения мирис на тютюна.

Затвори буренцето и се отпусна лениво назад.

— Виждате ли — каза той, — хубавото на бурите е, че ни отърват от всякакви грижи. Можем ли да направим нещо срещу природните стихии? И ние нищо не правим. Осланяме се на съдбата.

Тъкмо в този момент закаченият на верига фенер, който осветяваше каютата, описа широка дъга и се разби в тавана. Преди да настъпи пълен мрак, Робинзон за миг зърна как капитанът политна през масата с главата напред. Робинзон се изправи и се запъти към вратата. Въздушното течение му подсказа, че врата вече няма. Най-страшното беше, че след неколкодневното клатушкане напътно и надлъж корабът не помръдваше. Навярно беше заседнал на някоя пясъчна плитчина или подводна скала. В бледата светлина на кръглата луна, замрежвана от облаци, Робинзон различи върху палубата група хора, които се мъчеха да спуснат на вода спасителна лодка. Той тръгна към тях, за да им помогне, когато страшен удар разтърси кораба. Веднага след това върху палубата се стовари огромна вълна и помете всичко — и хора, и предмети.

2.

Когато Робинзон дойде в съзнание, се намери проснат с лице в пясъка. Една вълна шумно се разби върху мокрите камъчета и лизна краката му. Той се изтърколи по гръб. Черни и бели чайки кръжаха в небето, ярко синеещо след бурята. Робинзон с усилие седна и усети силна болка в лявото рамо. Плажът беше осеян с умрели риби, изпотрошени раковини и черни водорасли, изхвърлени от вълните. На запад скалистият стръмен бряг се връзваше в морето и продължаваше във верига от рифове и скали. Сред тях стърчеше силуетът на „Вирджиния“ с изтръгнати мачти и въжета, които се развяваха на вятъра.

Робинзон се изправи и пристъпи няколко крачки. Не беше ранен, но натъртеното рамо го болеше. Слънцето вече припичаше и той си направи нещо като шапка, като нагъна няколко големи листа, израсли покрай брега, после вдигна един клон, за да се подпира на него, и навлезе в гората.

Дънерите на повалените дървета, оплетени от храсталаци и увиснали от най-високите клони лиани, образуваха трудно проходим гъсталак и често му се налагаше да пълзи на четири крака, за да продължи нататък. Не се чуваше никакъв шум, не се виждаше никакво животно. Затова Робинзон почти се стресна, когато забележа на стотина крачки силуета на един див козел с много дълга козина; животното стоеше неподвижно и сякаш го наблюдаваше. Робинзон пусна леката си тояга и вдигна един як клон, който можеше да му свърши работа като боздуган. Той пристъпи към козела, животното наведе глава и глухо изпръхтя. На Робинзон му се стори, че се готви да го нападне. Вдигна клона и с все сила го стовари между рогата на козела. Краката на животното се подгънаха, после то се свлече настрана.

След няколко часа източително вървене Робинзон стигна до подножието на едно възвишение от безредно струпани скали. Тук откри входа на пещера, засенчена от огромен кедър, но навлезе само няколко крачки навътре, защото беше твърде дълбока, за да се впусне в

изследване още същия ден. Предпочете да изпълзи по скалите и да обгърне с поглед простора. Застанал на върха, той установи, че морето заобикаля от всички страни парчето земя, където се намиреше, и не забеляза никакви следи от присъствие на хора: значи беше на пустинен остров. Така си обясни защо козелът, когото умъртви, дори не помръдна. Дивите животни, които не са виждали никога човек, не бягат от него. Напротив, наблюдават го с любопитство.

Робинзон беше смазан от мъка и умора. Докато скиташе в подножието на голямата скала, той попадна на някакъв див ананас, разряза един плод с джобното си ножче и го изяде. После се прислони до един камък и заспа.

3.

Събудиха го първите лъчи на слънцето и Робинзон се запъти надолу към брега, откъдето беше тръгнал предишния ден. Скачаше по стръмния склон от скала на скала, от дънер на дънер, от сипей на сипей и от пън на пън, дори чувствуваше някаква радост, защото се усещаше свеж и бодър след здравия сън през нощта. В крайна сметка положението му не беше толкова отчайващо. Наистина островът изглеждаше безлюден. Но не е ли по-добре така, отколкото да служи за убежище на човекоядци? Освен това му се струваше доста приветлив с хубавия си плаж от северната страна, със сочните, явно мочурливи ливади на изток, с обширната гора на запад, а в средата — този скалист хълм, скътал в недрата си тайнствената пещера, място, откъдето се откриваше чудна гледка към целия хоризонт. От тия разсъждения го изтръгна трупът на козела, изопнат наред пътя, който беше изминал предишния ден. Пет-шестима лешояда с проскубани вратове и извити клюнове вече си оспорваха мършата. Робинзон развъртя тоягата над главата си, за да ги разпръсне, и едрите птици тежко излетяха една след друга, като се затичваха с кривите си крака, преди да се откъснат от земята. Той метна на рамо каквото бе останало от козела и продължи вече по-бавно към плажа. Там отряза с ножа къс месо и го изпече, закачено на три клона, свързани на тринога над разпалените дърва. Пращенето на огъня го ободри повече от жилавото месо с дъх на пърчовина. Той реши да поддържа постоянно огън, за да пести праханта, а и за да привлече вниманието на моряците от някой кораб, който случайно се залута край острова. Вярно, че едва ли нещо би могло така да вдигне на крак екипажа, както останките на „Вирджиния“, все още прикована на подводните скали, още повече че те обещаваха богата плячка на онзи, който си присвои разбития кораб.

Робинзон си помисли, че трябва да спаси оръжията, сечивата, храните от трюма на кораба, преди някоя нова буря да ги отнесе. Но все още се надяваше, че няма да му потрябват, защото предполагаше, че скоро ще дойде да го прибере някой кораб. И с всички сили се зае да

слага знаци по плажа и на скалистия бряг. До непрекъснато пламтящия огън на чакълестата ивица струпа наръчи клони и голяма камара кафяви водорасли, за да вдигне стълб от пушек, щом на хоризонта се мерне платно. После се сети да забие в пясъка една мачта, а на върха ѝ закрепил дълъг прът. Единият край на пръта опираше о земята. В случай на тревога Робинзон щеше да завърже наръч съчки на долния край, да го запали и да го издигне високо в небето, изтегляйки с една завързана лиана другия край на пръта. По-късно му хрумна нещо още по-добро: над скалата стърчеше голямо изсъхнало дърво, евкалипт с кух дънер. Той напълни дънера с вейки и клечки — оставаше да ги запали и те щяха бързо да превърнат цялото дърво в огромен факел, който да се вижда от километри.

Хранеше се, с каквото му попадне — миди, папратови корени, кокосови орехи, различни плодове, яйца на птици и костенурки. На третия ден захвърли надалеч трупа на козела, защото започваше да мирише. Но скоро съжали за тази постъпка — лешоядите се нагостиха до насита и от този миг насетне непрестанно го преследваха и дебнеха в очакване на нова гощавка. Отчаян, понякога той ги замеряше с камъни и цепеници. Зловещите птици бавно се отдалечаваха, но почти веднага се връщаха обратно.

4.

Най-сетне Робинзон загуби търпение да чака, вперил поглед в пустия хоризонт. Реши да построи някакъв съд, достатъчно голям, за да доплава до бреговете на Чили. За строежа му трябваха инструменти. Въпреки неприятното чувство, той тръгна да претърси останките на „Вирджиния“ и да прибере всичко, което би могло да му бъде от полза. Свърза с лиани десетина трупи в нещо като сал, наистина нестабилен, но все пак вършеше работа при спокойно море. При отлив водата беше плитка и Робинзон изтласка сала с един здрав прът до първите скали, откъдето продължи с придърпване. Така направи две обиколки около кораба. Тази част, която стърчеше над водата, беше непокътната; „Вирджиния“ вероятно се бе натъкнала на стърчаща от дъното скала. Ако екипажът се бе приютил, вместо да се излага на открито върху палубата, опустошавана от вълните, може би всички щяха да се спасят. Палубата лежеше под истинска камара от строшени мачти, оплетени реи и въжета и той едва се провря през тях. Същият безпорядък цареше и в трюмовете, там вода не беше проникнала и Робинзон намери в сандъците доста сухари и сушено месо, от които хапна съвсем малко, защото, нямаше с какво да си накваси гърлото. Наистина оцелели бяха дамаджаните с вино и по-силни напитки, но Робинзон беше въздържател, никога не беше близвал спирт и не мислеше да отстъпва от това свое правило. Голямата изненада на този ден бе това, което откри в задната част на хамбара — четирийсет бурета с чер барут — стока, за която капитанът не беше обелил и дума пред него, може би, за да не го разтревожи.

На Робинзон му трябваха няколко дни, за да прехвърли на сала и после на острова всичкия барут, тъй като половината от денонощието приливите не му позволяваха да използва пръта. Но през това време успя да сложи буретата на сянка и сушина, като ги затрупа с палмови листа, затиснати отгоре с камъни. Пренесе от разбития кораб и два сандъка сухари, един далекоглед, два мушкета, двуцевен пистолет, две брадви, лопата, лизгар, кирка, чук, вързоп кълчища и парче червен

тензух — евтин плат, предназначен за размяна с местните жители. Откри в каютата на капитана и прословутото буренце с тютюн, добре затворено, с голямата порцеланова лула вътре — непокътната, въпреки че беше чуплива. Струпа на сала и голяма камара дъски, откъртени от палубата и преградите на кораба. Най-сетне намери в каютата на помощника добре запазена библия и взе и нея, като я загърна с парче корабно платно, за да не се повреди.

Още на другия ден Робинзон се зае със строежа на своя кораб, който предварително нарече „Избавление“.

5.

На една съвсем равна поляна Робинзон изрови изпод тревата хубав дънер от митрово дърво, сух, чист и съвсем гладък, много подходящ за дъно на бъдещия кораб. Веднага се зае с работа, но постоянно хвърляше поглед към хоризонта, който се виждаше от неговата работна площадка — още се надяваше да се зададе някой кораб. След като окастри дънера, той го задяла с брадвата, за да му придаде формата на четириъгълна греда. Въпреки че претърси основно „Вирджиния“, не намери нито гвоздеи, нито винтове, нито свредел, нито дори трион. Работеше бавно и старателно, съединяваше частите на кораба като голяма мозайка. Надяваше се, че дървото ще се раздуе от водата и така корпусът ще придобие допълнителна плътност и непромокаемост. Дори му дойде наум да закали на пламък краищата на дъските и да ги намокри, след като ги сглоби, за да прилепнат поплътно една към друга. Дървото непрекъснато се цепеше било от водата, било от пламъка, но той неуморно започваше отначало, със завидно търпение.

Най-много го торможеше липсата на трион. Нямахше как да си направи с подръчни материали, а подобно сечиво щеше да му спести месеци работа със секирата и ножа. Една сутрин с отварянето на очите си чу шум, който можеше да бъде само от рязане с трион, и си помисли, че още сънува. Понякога шумът затихваше, сякаш дърводелецът посягаше за ново дърво, после се подновяваше със същата монотонност. Робинзон бавно се измъкна от дупката в скалата, която му служеше за подслон през нощта, и се запромъква крадешком към мястото, откъдето идваше шумът. Дълго се взира, преди да открие до дънера на една палма огромен морски рак, затиснал здраво кокосов орех, който разрязваше с щипците си. В клоните на дървото, на шест метра височина, друг рак прекълцваше дръжките на кокосовите орехи, за да паднат на земята. Двата рака не обърнаха никакво внимание на Робинзон и невъзмутимо продължиха шумната си работа.

При липсата на лак или дори на някаква смола, за да намаже своя кораб, Робинзон се зае да измайстори лепило. Наложил му се почти изцяло да изсече една малка горичка от див чемшир, която си бе набелязал още в началото на своята работа. Месец и половина той бели горния пласт от кората на храстите и събира вътрешния пласт, нацепен на ивици. После дълго ги вари в казан, докато те малко по малко се превърнаха в гъста лепкава течност. Намаза с още врящата каша корпуса на кораба.

„Избавление“ беше вече готов. Сега Робинзон се зае да събира храна за из пътя. Но скоро се отказа и реши, че по-добре ще е първо да спусне новия съд на вода, за да го изпробва. Всъщност много го беше страх от този опит, който решаваше бъдещето му. Ще се задържи ли „Избавление“? Няма ли да се напълни с вода? Няма ли още първата вълна да го прекатури? В най-черните си кошмари Робинзон го виждаше как потъва, едва докоснал водата, как пада като камък надолу в зелените бездни...

Най-сетне се реши да започне спускането. Веднага установи, че не може да влачи по пясъка и тревата това туловище, тежащо може би петстотин килограма. Напълно беше пренебрегнал пренасянето на кораба до брега. Причината отчасти бе усърдното четене на Библията и най-вече на страниците за Ноевия ковчег. Построен далеко от морето, ковчегът просто бе изчакал водата сама да дойде при него с дъжда и планинските порои. Робинзон бе допуснал съдбоносна грешка, като не издяла „Избавление“ направо върху плажа.

Опита се да подпъхне трупи под носа, за да изтърколи по тях кораба. Не успя и да го помръдне, а само откърти една дъска от корпуса, докато наблягаше върху нея с кол, опрян като лост в един пън. След три дни безплодни усилия, от умора и гняв очите му се премрежиха. По едно време реши да изкопае в стръмния бряг канавка до морето. Корабът би могъл да се плъзне по този улей надолу до брега. Робинзон се запретна трескаво за работа. После пресметна, че ще му трябват десетки години, за да осъществи плана си. Отказа се.

6.

През лятото, в часовете на най-голямата жега, глиганите и техните братовчеди от Южна Америка — горските пекари — имат навика да се потапят в някое горско блато. Те бият застоялата вода с крака, докато се образува съвсем рядка кал, и се завират в нея, като оставят само главите си навън, за да намерят спасение от горещината и комарите.

Отчаян от провала с „Избавление“, Робинзон един ден машинално тръгна подир стадо диви свине и видя как се рият в тинята. Беше така обезсърчен и изморен, че усети желание да направи като тях. Хвърли дрехите си и се потопа в хладната кал, като показа отгоре само носа, очите и устата си. Започна така да прекарва дните си, излегнат сред водорасли, водни лилии и жабешки яйца. Изпаренията на застоялата воняща вода размътваха мозъка му. Понякога му се струваше, че все още е сред семейството си в Йорк, чуваше гласовете на жена си и на децата си. Или пък си въобразяваше, че е бебе в люлката, а дърветата, които вятърът поклащаше отгоре, му изглеждаха като възрастни хора, надвесени над него.

Вечер се измъкваше съвсем замаян от хладната кал. Можеше да върви само на четири крака и ядеше каквото му попадне, зарил нос в земята като прасе. Не се миеше и кора от засъхнала кал и мръсотия го покриваше от главата до петите.

Един ден, докато дъвчеше сноп мокреш, му се стори, че чува музика. Наоколо отекваше някаква небесна симфония, ангелски гласове, съпроводени от акорди на арфа. Робинзон помисли, че е умрял и това са райските песнопения. Но щом вдигна очи, видя бяло платно към източния край на хоризонта. Той се втурна към „Избавление“, където сечивата му се търкаляха по земята, и намери огнивото си. После изтърча до кухото евкалиптово дърво, запали наръч сухи клони и го пъкна в кухината на дънера. Веднага се издигна лют дим, но огънят като че не бързаше да се разгори.

А и имаше ли смисъл? Корабът се бе насочил право към острова. Скоро ще хвърли котва пред плажа и една лодка ще се отдели от него. Робинзон се кискаше като луд, тичаше насам-натам и търсеше панталоните и ризата, които най-сетне успя да открие, пъхнати под корпуса на „Избавление“. После се завтече към плажа, като разресваше с ръце сплъстената си коса и брадата, превърнали лицето му в животинска маска. Сега корабът беше съвсем близо, и Робинзон ясно виждаше как грациозно накланя платната си към пенестите гребени на вълните. Беше един от ония испански галеони, които някога бяха пренасяли през океана злато, сребро и скъпоценни камъни от Мексико. Колкото повече приближаваше, толкова по-ясно Робинзон различаваше на палубата някакво бляскаво множество. На кораба, изглежда, имаше празник. Музиката идваше от един малък оркестър и Хор от деца в бели дрехи, събрани в задната част на горната палуба. Край маса, отрупана със златни и кристални съдове, изискано танцуваха двойки. Като че ли никой не забелязваше корабокрушенеца, нито дори брега, покрай който се носеше галеонът, след като беше променил посоката си. Робинзон тичаше след него покрай водата. Крещеше, размахваше ръце, спираше се, събираше камъни и ги мяташе към кораба. Падна по очи, изправи се, пак падна. Галеонът вече достигаше края на плажа, нататък започваха пясъчни дюни. Робинзон се хвърли във водата и с всички сили заплува към кораба, от който сега се виждаше само кърмовата надстройка, обвита в брокат. На едно от прозорчетата в най-издадената част се беше облегла девойка и тъжно му се усмихваше. Робинзон познаваше това момиче. Сигурен беше. Но коя, коя наистина беше тя? Той отвори уста, за да я повика. Солената вода го задави. Пред очите му се виждаше само зелена вода, сред която една малка морска котка се отдалечаваше от него заднишком...

От замайването го изтръгна един огнен стълб. Колко му беше студено! Горе на скалата евкалиптовото дърво пламтеше като факла в нощта. Като се препъваше, Робинзон се запъти към този извор на светлина и топлина.

Останалата част от нощта прекара свит в тревата, с лице към горящия ствол и понеже огънят постепенно гаснеше, той се примъкваше все по-близо. На зазоряване най-накрая се сети коя беше девойката от галеона. Това беше собствената му сестра Люси, умряла няколко години преди неговото заминаване. Значи корабът, този галеон

— съдовете от този вид бяха изчезнали от моретата преди повече от два века, — *не съществуваше*. Всичко беше бълнуване, плод на болния му мозък.

Робинзон осъзна, че баните в калта и досегашният бездеен живот ще го докарат до лудост. Въображаемият кораб беше сериозно предупреждение! Трябваше да се стегне, да работи, да поеме съдбата си в свои ръце.

Той обърна гръб на морето, което, омайвайки го, му беше причинило толкова болка, откакто бе попаднал на острова, и се запъти към гората и скалистата грамада.

7.

През следващите седмици Робинзон се зае старателно да изследва острова, опита се да открие извори и естествени скривалища, най-добрите места за риболов, находищата на кокосови орехи, ананаси и палмово зеле. Главният си склад направи в пещерата на скалистия хълм в средата на острова. Пренесе всичко, което може да измъкне от разбития кораб, по чудо оцеляло от бурите предишните месеци. Четиридесетте бурета с черен барут нареди в самото дъно на пещерата, до тях примъкна три сандъка с дрехи, пет чувала зърно, два коша със съдове и сребърни прибори, няколко каси с различни предмети: свещници, шпори, накити, лупи, далекогледы, ножове, морски карти, огледала, зарове, една бала с корабен инвентар — въжета, скрипци, фенери, въдици, поплавъци и други такива, а най-накрая ковчеже със златни, сребърни и медни монети. Книгите, намерени в каютите на разбития кораб, след дългото киснене в морската вода и дъжда, бяха с напълно изличен текст, но Робинзон си помисли, че може да изсуши тези бели листа на слънцето и да ги използва, за да си води дневник при условие че намери някаква течност, заместител на мастилото.

Той получи тази течност от една риба — диодон, или риба таралеж, която се въдеше в изобилие край отвесната скала на изток. Това е опасно животно, със силна челюст и отровни бодли, настръхнали по цялото му тяло. Ако нещо го заплашва, то се издува, става кръгло като топка и тъй като всичкият въздух се събира в корема му, то се обръща най-невъзмутимо и плува по гръб. Докато изследваше с пръчка една от тези риби, изхвърлени на пясъка, Робинзон забеляза, че всичко, което се допре до корема ѝ, добива траен и ярък червен цвят. Ето откъде ще вземе мастило. Той изостри едно перо от лешояд и побърза да изпише първите слова върху лист хартия. Тогава се зарече всеки ден да отбелязва в най-дебелата книга важните неща, които му се случат. На първата страница изрисува картата на острова и отдолу написа името, което му даде — „Сперанца“^[1], защото беше решил никога вече да не се поддава на отчаянието.

Сред животните на острова безспорно най-полезни биха могли да бъдат многобройните козли и козлета, стига да успее да ги опитоми. Козичките се оставяха лесно да ги доближи, но ожесточено се съпротивляваха, когато се опитваше да ги дои. Той издигна кошара — заби колове, свърза ги с пръти и оплете всичко с лиани. Затвори вътре съвсем малки козлета и те привлякоха майките с вращенето. Тогава Робинзон пушна малките и изчака няколко дни. Издутите вимета на козите започнаха да им причиняват болка и те с желание се оставиха да ги издои.

Огледът на спасените от „Вирджиния“ чували с ориз, жито, ечемик и царевича, му донесе горчиво разочарование. Голяма част беше изядена, от мишки и гърици. Останали бяха само осили, примесени с мишляци. Друга част беше съсипана от дъжда и морската вода. Всичко трябваше да пречисти зрънце по зрънце — дълга, търпелива и уморителна работа. Робинзон успя все пак да засее няколко акра, като предварително изгори растителността и прекопа земята с едно парче желязо, донесено от „Вирджиния“, в което успя да пробие дупка за дръжка.

Така, като опитоми едно стадо и зася нива, Робинзон постави началото на облагородяването на острова, но това все още беше несигурна и недостатъчна работа и той често установяваше, че островът си е все така див и неприветлив. Една сутрин видя вампир, впит в гърба на едно козле да изсмуква кръвта му. Вампирите са гигантски прилепи, достигат до седемдесет и пет сантиметра с разперени криле, нощем кацат леко върху гърбовете на заспалите животни и смучат кръвта им. Друг път, докато събираше миди по скалите, наполовина покрити с вода, в лицето го блъсна една струя. Леко замаян, той пристъпи няколко крачки, но го настигна втора струя, която пак го улучи в лицето. Най-сетне откри в една дупка на скалата малък сив октопод, притежаващ учудващата способност да изхвърля с невероятна точност струя вода от устата си.

Един ден, след като строши лопатата и изтърва най-млечната си коза, Робинзон се поддаде на отчаянието. Краката му отново го поведоха към калта. Той захвърли дрехите и се потопи в хладната кал. Веднага го обгърнаха отровните пари на застоялата вода с облаците комари над нея и той изгуби представата за време. Забрави острова с лешоядите, вампирите и октоподите. Струваше му се, че отново е дете

в дома на баща си, търговеца на платове в Йорк; струваше му се, че чува гласовете на родителите си, на братята и сестрите си. Така разбра, че опасността от бездействието, от обезсърчаването и отчаянието не е отминала и той трябва неотстъпно да работи, за да не ѝ се поддаде.

От царевицата нищо не излезе, засетите нивички отново се изгубиха под бодилите и копривата. Но ечемикът и житото растяха добре и като галеше с ръка младите, гъвкави и нежни стъбла, Робинзон изпита първата радост, с която го дари Сперанца. Дойде време за жътва и той дълго търси заместител на сърпа или косата. Най-сетне откри една абордажна сабя, донесена с другите останки, която бе красила каютата на капитана. В началото тръгна с равна стъпка, както беше видял да постъпват селяните в неговия край. Но щом размаха героичното си оръжие, го обзе някакъв войнствен порив и той се втурна напред с яростни крясъци, размахвайки го над главата си. Този начин на действие не доведе до големи загуби на зърно, но сламата — насечена, разпиляна и стъпкана — беше неизползваема.

Робинзон овърша класовете с една бухалка в сгънато на две платно, после отвя зърното, като го пресипваше от една кошница в друга на открито, при силен вятър, който отнасяше надалеч осила и дребните отпадъци. Накрая с гордост установи, че добивът му възлиза на трийсет крини жито и двацет големи крини ечемик. За мелене бе приготвил чутура и чукало — издълбан дънер и дебел клон със закръглен край, — а пещта беше напълнена за първото печене. И изведнъж реши да не меси хляб сега, а да остави всичкото жито за сеене. Стори му се, че лишаването от хляб е похвално и разумно дело. Всъщност той се поддаваше на една нова склонност — скъперничеството, — което щеше да му причини доста злини.

Скоро след първата си жътва Робинзон за голяма своя радост откри Тен, кучето от „Вирджиния“. Животното изскочи от един храст и като скимтеше и кършеше гръбнак, приветствува с неподправена радост своя някогашен господар. Робинзон така и не разбра как кучето е изкарало цялото това време на острова, нито защо не се е показало досега. Щом се сдоби с другар, той реши да осъществи плана, който се въртеше в главата му отдавна: да построи истинска къща, да не спи вече заврян в дъното на пещерата или под някое дърво. Избра за своя дом място до големия кедър в средата на острова. Най-напред изкопа правоъгълен трап, запълни го с чакъл, а отгоре насипа един пласт бял

пясък. Върху тази основа, съвсем суха и незадържаща влагата, издигна стените от палмови стъбла. Покривът бе от тръстикова рогозка с ред смокинови листа отгоре, наредени като люспи на риба — все едно керемиди. Измаза отвън стените с глина. Пясъчната настилка покри с плоски камъни с неправилна форма, събрани оттук-оттам, като късове от картинна мозайка. Кози кожи и тръстикови рогозки, няколко раkitови стола, съдовете и фенерите, спасени от „Вирджиния“, далекогледът, сабята и една от пушките, закачени на стената, създадоха удобство и уют, каквито Робинзон от дълго време вече не знаеше. След като прегледа дрехите в сандъците, — а някои бяха твърде хубави, — той дори свикна да се облича вечер, преди да седне на масата, официално с редингот, бричове, шапка, чорапи и обувки.

По-късно забеляза, че слънцето се вижда само в определени часове на деня от къщата, и че ако иска да знае колко е часът, ще е по-удобно да си направи някакъв часовник, който денонощно да отмерва времето. Отначало опитите му бяха несполучливи, но най-сетне той измайстори клепсидра — воден часовник, с каквито са си служели някога. На дъното на една дамаджана от прозрачно стъкло проби съвсем малка дупчица, откъдето водата изтичаше капка по капка в медно котле, поставено на земята. Дамаджаната се изпразваше за двадесет и четири часа в котлето и Робинзон очерта по страните ѝ двадесет и четири успоредни кръга, всеки обозначен с по една цифра. Така равнището на течността му показваше часа по всяко време. Трябваше му календар, обозначаващ дните на седмицата, месеците на годината и броя на изминалите години. Той нямаше никаква представа колко време е изтекло, откакто е на острова. Една година, две, може би повече? Реши да започне от нула. Заби пред къщата си стълб-календар. Това беше дънер с обелена кора, върху който всеки ден издълбаваше малка рязка, всеки месец — една по-дълбока, — а в края на дванадесетия месец щеше да изпише голяма цифра „1“ — година първа от местния календар.

---

[1] Сперанца на италиански означава надежда. — Б.пр. ↑

8.

Животът продължаваше да тече, но Робинзон все повече усещаше нуждата да запълва времето си по-добре. Постоянно го беше страх да не затъне отново в калта и да се превърне в животно. Много е трудно да останеш човек, когато наоколо няма кой да ти помогне. Единственото противодействие, което знаеше срещу това грозно изкушение, бяха работата, дисциплината и оползотворяването на всички възможности, предложени от острова.

След като в календара му се събраха хиляди дни, той реши да дари със законодателство остров Сперанца. Облече официален костюм, застана зад писалището, което бе измислил и измайсторил, така че да пише прав, разтвори един от най-хубавите изличени томове, намерени на „Вирджиния“, и написа:

ЗАКОННИК НА ОСТРОВ СПЕРАНЦА

В сила от 1000-ния ден на местния календар

Член първи: Робинзон Крузо, роден в Йорк на 19 декември 1737 година, е назначен за губернатор на остров Сперанца, намиращ се в Тихия океан, между островите Хуан Фернандес и източния бряг на Чили. В това си качество той обладава всички законодателни права върху цялата островна територия и нейните териториални води.

Член втори: Жителите на острова са длъжни да мислят на висок глас.

(Понеже нямаше с кого да приказва, Робинзон се страхуваше да не се отучи да говори. Той вече изпитваше трудност всеки път, когато се опитваше да каже нещо на глас — езикът му се преплиташе, все едно е препил. Оттук нататък бе длъжен да говори непрекъснато на дърветата, на камъните, на облаците и, разбира се, на козите и на Тен).

Член трети: Петък е постен ден.

Член четвърти: Неделя е почивен ден. В събота в деветнадесет часа всякаква работа на острова се преустановява и населението задължително облича най-хубавите си дрехи за вечеря. Неделя сутрин в 10 часа всички се събират за молитва в храма.

(Робинзон не можеше да се въздържи да не се изразява в своите закони така, сякаш островът е с многобройно население. Струваше му се безсмислено да се пишат закони за един-единствен човек. Освен това си казваше, че все пак не е изключено някой ден случаят да му доведе един или няколко другари.)

Член пети: Единствен губернаторът има право да пуши лула. Но само веднъж в седмицата, и то в неделя след обяда.

(От известно време бе открил насладата от порцелановата лула на капитан Дейсел. За жалост запасът от тютюн в буренцето нямаше да стигне за дълго и той се мъчеше да го пести колкото е възможно.)

После за известно време потъна в размисъл, преди да определи наказания за нарушителите на тези закони. Пристъпи няколко крачки към вратата и широко я отвори. Колко прекрасна беше природата! Листакът на дърветата беше като зелено море, раздвижващо от вятъра, и в далечината преливаше в синята ивица на океана. Още по-нататък оставаше само небето — съвсем синьо и без нито едно облаче. О, не! Не съвсем синьо! Робинзон подскочи, защото бе забелязал в посока на големия плаж облак бял дим. А беше напълно сигурен, че изобщо не е палил огън натам. Нима някой е дошъл?

Той грабна пушката от стената, барутницата, торбата с патроните и далекогледа. После свирна на Тен и навлезе в храстите, като избягваше открития път от пещерата до брега.

На сухия пясък бяха изтеглени три дълги пироги със стабилизатори. Четиридесетина души седяха изправени в кръг около огъня, откъдето се издигаше облакът гъст бял дим. Робинзон разпозна с далекогледа арауканци от народността „костино“, опасни индианци от чилийското крайбрежие. Тия племена се бяха съпротивлявали успешно срещу инките нашественици, после нанесоха няколко кървави поражения на испанските конквистадори. Ниски и набити, мъжете носеха грубо скроени препаски. Широките им лица със силно раздалечени очи изглеждаха още по-чудновати поради обичая да си скубят изцяло веждите. Всички бяха с черни, много дълги коси, които

час по час гордо разтърсваха. Робинзон ги познаваше, защото неведнъж бе пътувал до Темуку, тяхната столица, и знаеше, че ако между тях и испанците избухне ново стълкновение, нито един бял човек няма да бъде пощаден.

Нима бяха преплували с пирогите си огромното разстояние от Чили до Сперанца? Нищо чудно, като се има предвид славата им на отлични мореплаватели. Но по-вероятно беше да са завладели някои от островите Хуан Фернандес и Робинзон веднага си помисли, че е истинско щастие, дете не е попаднал в техните ръце, защото без съмнение щяха да го превърнат в роб или дори да го убият. Разказите, чути в Араукания, му помогнаха да се досети за смисъла на церемонията, която се разиграваше в момента на брега. Една мършава и чорлава старица се клатушкаше насам-натам и сновеше сред наредените в кръг мъже. Тя пристъпваше към огъня, хвърляше в него шепа прах и жадно вдъхваше гъстия бял дим, който тутакси се издигаше нагоре. После се обръщаше към застиналите индианци и сякаш ги изучаваше, стъпка по стъпка, като се спираше ту пред един, ту пред друг. После пак се връщаше при огъня и всичко се повтаряше отначало.

Старицата беше магьосница, значи можеше да познае виновника за някоя беда, сполетяла племето — болест, необяснима смърт или просто пожар, буря, лоша реколта... И в следващия миг тя наистина си избра жертва. Костеливата ѝ дълга ръка се протегна към един от мъжете, а от широко отворената ѝ уста започнаха да се сипят проклетия, които не достигаха до слуха на Робинзон. Посоченият индианец се просна по очи върху земята, разтърсван от резки гърчове на ужас. Един от мъжете се запъти към него, вдигна своето мачете — голям нож, служещ за оръжие и сечиво едновременно — и най-напред преряза препаската на нещастника. После мачетето се стовари наново и последователно отсече главата, ръцете и краката на жертвата. Накрая хвърлиха шестте къса в огъня и пушекът веднага стана черен.

Индианките разкъсаха кръга и наобиколиха пирогите. Група от шест души с мехове в ръка се насочи обратно към гората. Робинзон бързо се потули зад дърветата, без да изпуска из очи мъжете, нарушители на неговите владения. Ако откриеха признаци на живот на острова, можеха да се спуснат да го преследват и той трудно щеше да им се изплъзне. Но за късмет първият водоизточник беше съвсем в

началото на гората и индианците нямаше за какво да навлизат по-навътре. Те напълниха меховете и ги понесоха по двама, окачени на прътове. Спътниците им бяха вече насядали в пирогите. Магьосницата се бе отпуснала на нещо като престол, стъкмен в задната част на една от двете лодки.

Щом пирогите се скриха зад скалите, Робинзон се приближи към кладата. Сред въглените още се различаваха останките на нещастника, пожертвуван жестоко заради обвинението, че е причинил някакво бедствие. И Робинзон, изпълнен със страх, отвращение и печал, се упъти обратно към своя губернаторски дом, където продължи да съставя закони за остров Сперанца.

Член шести: Остров Сперанца се обявява за крепост. Главнокомандуващ е губернаторът, който получава чин генерал. Комендантският час започва един час след залез-слънце...

През следващите месеци Робинзон издигна край къщата си и входа на пещерата стена с бойници, а пред нея изкопа ров два метра широк и три дълбок. Двете пушки и пистолетът стояха заредени в трите бойници по средата. В случай на нападение, неприятелите трябваше да останат с впечатлението, че Робинзон не е единственият защитник на крепостта. Сабята и брадвата също му бяха подръка, но надали щеше да се стигне до ръкопашен бой, тъй като пред рова направи разни клопки. Най-напред цяла редица фуниеобразни, шахматно разположени ями с по един стърчащ от дъното кол, заострен на огън. Отгоре ги покри с чимове, наредени върху тънки тръстикови рогозки. След това в края на гората, където предполагаше, че трябва да се съберат възможните нападатели, за да се хвърлят напред, зарови в земята две бурета барут с конопено въже, за да ги възпламени от разстояние. Най-сетне ровът можеше да се преодолее само по подвижно мостче, което се спускаше и се вдигаше от вътрешността на крепостта.

Всяка вечер, преди да извести с тръбата комендантския час, той правеше обиколка, придружен от Тен, който сякаш разбираше, че над Сперанца и нейните жители е надвиснала опасност. После Робинзон пристъпваше към затварянето на крепостта. Изтърколваше големи камъни на определени места, така че за евентуалните нападатели да не остане друг път, освен през ямите. Подвижният мост се вдигаше, всички изходи се запушваха, започваше комендантския час. Тогава

Робинзон си приготвяше вечеря, нареждаше трапезата в хубавата си къща и се оттегляше в пещерата. След няколко минути излизаше оттам измит, парфюмиран, сресан, с пригладена брада, облечен в своята генералска униформа. Накрая започваше бавно да се храни, осветяван от множеството смолисти трески в свещника, неизменно следван от предания поглед на Тен.

9.

След този период на усилен военни приготовления последваха обилни валежи. Непрекъснато трябваше да се доопроявя нещичко в къщата, по пътеките и в кошарите, повредени от потоците вода. После отново дойде време за жътва, реколтата беше толкова богата, че се наложи да изчисти и изсуши втора пещера, недалеч от голямата, вече препълнена със зърно. Този път Робинзон не се лиши от удоволствието да си опече хляб — първият, който вкусваше, откакто бе попаднал на острова.

Изобилната жътва постави въпроса за борбата с плъховете. Гризачите, изглежда, се множаха с увеличаването на храната, и тъй като Робинзон възнамеряваше да трупа реколтата след реколтата, докато му стигнат силите, трябваше да измисли начин да се справи с тях.

Някои червени гъби на жълти точки, изглежда, бяха отровни, защото няколко козлета умряха, след като бяха хапнали парченца от тях заедно с пашата. Робинзон извлече кафеникав сок от гъбите и накисна в него малко жито. После го поръси по обичайните пътеки на плъховете. Те хубаво се нагостиха, без ни най-малко да пострадат. Тогавата той се залови да прави капани с подвижни вратички. Скоро си даде сметка, че ще са необходими хиляди, а и после, ще не ще, трябваше да дави уловените животни, а му беше отвратително да ги потапя в реката, да гледа предсмъртните им гърчове.

Един ден Робинзон стана свидетел на жесток дуел между два плъха. Ослепели и оглушали за всичко наоколо, вкопчените едно в друго, зверчета се търкаляха с яростни писъци по земята. Най-после умряха, без да отслабят прегръдката си, с взаимно прегризани гърла. Сравнявайки двата трупа, Робинзон забеляза, че са от различни ридове. Единият бе много черен, налят и гол, досущ като събратята си по всички кораби, на които беше плавал. Другият, сив, по-дълъг и с по-гъста козина, доста приличаше на полска мишка и често се срещаше всред тревите на острова. Робинзон скоро се досети, че първият вид е дошъл от трюмовете на „Вирджиния“ и бе просъществувал покрай запасите от зърно, докато другият открай време е живял тук. Двата

вида сякаш имаха ясно разграничени територии и източници на храна. Робинзон забеляза това, когато пусна навън — в тревата един черен плъх, заловен в пещерата. Дълго време само потрепващите връхчета подсказаха, че се води безмилостно преследване и ето че далеч напред, в подножието на една дюна, захвърчаха облачета пясък. Когато Робинзон пристигна на мястото, от черния плъх беше останала само купчинка козина и кървави късчета месо.

Тогава той разпръсна два чувала зърно по поляната й посипа тънка пътечка до пещерата. Имаше опасност тази тежка жертва да отиде нахалост. Но не стана така. Щом настъпи нощта, черните тръгнаха на тълпи да си приберат житото, което несъмнено смятаха за свое. Сивите се събраха, за да отблъснат внезапното нашествие. Завърза се битка. По цялата поляна, сякаш буря изхвърляше нагоре малки пясъчни гейзери. Вкопчени на двойки, плъховете се търкаляха като живи топки и от земята се надигаше страхотен писък.

Изходът от битката можеше да се предвиди. Животно, което започва да се бие на чужда територия, е почти винаги обречено. Него ден погинаха всички черни плъхове.

10.

Робинзон не помнеше някога да е бил суетен и не обичаше особено да се гледа в огледало. Но това толкова отдавна не му се беше случвало, че веднъж, като извади случайно някакво огледало от един сандък на „Вирджиния“, той просто се стресна от собственото си лице. Общо взето не се беше променил особено, ако не се смята, че брадата му бе станала по-дълга и многобройни нови бръчки набраздяваха лицето му. Но го разтревожи смръщеното му лице, покрито с някаква постоянна печал. Той се опита да се усмихне. И с известна уплаха забеляза, че не успява. Напразно се силеше, опитваше се да присвие очи и да повдигне ъгълчетата на устните си не и не, усмивката не се получаваше. Завладяваше го усещането, че лицето му се е вдървило, превърнало се е в неподвижна, замръзнала маска с неприветливо изражение. След по-дълъг размисъл най-сетне разбра какво става с него. Причината беше самотата. От много време насам нямаше на кого да се усмихва и вече бе загубил способността да го прави — сега и да искаше, мускулите не му се подчиняваха. И той продължаваше да се гледа в огледалото, навъсен и строг, а сърцето му се свиваше от мъка. И тъй, на този остров той имаше всичко необходимо — и пиене, и ядене, и къща, и креват да си легне, — но нямаше на кого да се усмихне и лицето му сякаш се бе вледенило.

И тогава погледът, му попадна на Тен. Нима сънуваше? *Кучето му се усмихваше!* Само от едната страна на муцуната му черната бърна се повдигаше и оголваше двата реда зъби. В същото време то някак смешно накланяше глава и очите му иронично се присвиха. Робинзон сграбчи с две ръце голямата космата глава и очите му овлажняха от вълнение, а едва доловимо потрепване раздвижи устните му. Гримасата не изчезваше от лицето на Тен, а Робинзон наблюдаваше въодушевено кучето, за да се научи отново да се усмихва.

От този момент това се превърна в някаква игра между двамата. Робинзон ненадейно прекъсваше работата, лова или разходката и се вторачваше в Тен по особен начин. Кучето му се усмихваше посвоему,

а лицето на Робинзон се отпуснаше, ставаше човешко и на свой ред бавно разцъфваше в усмивка.

11.

Робинзон непрекъснато устройваше и облагородяваше острова си и от ден на ден имаше все повече работа и по-многобройни задължения. Сутрин например първо се измиваше, прочиташе няколко страници от Библията, после заставаше мирно пред мачтата, на която се издигаше английският флаг. Тогава идваше ред на отварянето на крепостта. Спускаше подвижното мостче над рова и преместваше камъните, заприщили изхода. Най-напред трябваше да се издоят козите, след това да се наобиколи изкуствения зайчарник, който беше оградил на една пясъчна поляна. Там Робинзон бе засял дива ряпа, люцерна и овес, за да привлече някои двойки чилийски зайци, които живееха пръснати из острова. Това бяха така наречените агути — вид високи, много едри животни с къси уши.

После проверяваше равнището на сладководните рибарници за пъстърва и шарани. Към обед набързо хапваше с Тең, малко си почиваше и обличаше тържествено генералската униформа, преди да се заеме с официалните си следобедни задължения. Трябваше да преброи морските костенурки — всяка си имаше номер, — тържествено да открие моста от лиани, прехвърлен смело над една пропаст, дълбока сто крачки, към недрата на тропическата гора, да довърши папратовия навес в края на гората до малкия залив, откъдето можеше чудесно да наблюдава морето, без сам да бъде забелязан, а и да намери под зелената му сянка прохладно убежище през най-топлите часове на деня.

Често на Робинзон му идваше до гуша от тази безкрайна работа и задължения. Питаше се за какво и на кого служи всичко това, но веднага си спомняше опасността от безделието, за тинята на дивите прасета, където рискуваше да затъне отново, ако се поддаде на мързела, и отново се залавяше за работа.

12.

Още от първите дни пещерата в центъра на острова му бе послужила, за да прибере на сигурно място най-ценните си неща: зърното, плодовите и месните консерви, още по-дълбоко — сандъците с дрехи, сечивата, оръжието, златото, а в най-отдалечената част — буретата с черен барут, с които можеше да се хвърли във въздуха целият остров. От дълго време вече нямаше нужда да излиза на лов с пушка, но беше доволен, че разполага с всичкия този барут. Това го успокояваше и го изпълваше с чувство на превъзходство.

Той никога не се беше залавял да изследва дъното на пещерата и понякога си мислеше, че сигурно ще бъде много интересно. Зад буретата с барут тунелът продължаваше в някакъв стръмен ход, по който един ден реши да тръгне, за да види докъде води. Проучването се натъкваше на една основна трудност — липсата на осветление. Робинзон разполагаше само с факли от насмолено дърво, но не можеше да влезе навътре в пещерата с борина в ръката, без опасност да вдигне барута от буретата във въздуха, още повече че сигурно барут се беше пръснал и по земята. Освен това и димът бързо би направил въздуха невъзможен за дишане. В един момент дори бе решил да пробие в дъното на пещерата комин за проветряване и осветление, но естествено твърдата скала правеше този план неосъществим. Така че оставаше само едно решение: да приеме тъмнината и някак да свикне с нея. Затова с малко царевични питки и оканица козе мляко той навлезе колкото може по-навътре и зачака.

Наоколо цареше пълна тишина. Той знаеше, че в момента слънцето преваля към хоризонта. А отворът на пещерата беше обърнат така, че в един момент лъчите щяха да проникнат точно по средата на тунела. За миг пещерата щеше да бъде осветена до дъно. Наистина проблесна бързо като светкавица, но това беше достатъчно за Робинзон, за да разбере, че първият му ден в пещерата преваляше.

Той заспа, изяде една питка, пак спа, пи мляко. И изведнъж светкавицата отново блесна. Двадесет и четири часа бяха изтекли, но

за Робинзон те отминаха като сън. Вече започваше да губи представа за времето. Следващото денонощие отлетя още по-бързо и той вече не знаеше дали спи, или е буден.

Най-после се реши да стане и тръгна към дъното на пещерата. Не се наложи дълго да опипва, докато намери онова, което търсеше: отворът на един отвесен и съвсем тесен комин. Стените му бяха гладки като кожата на човек, но дупката беше толкова тясна, че Робинзон успя да се пъхне, само до половината и се заклеци. Тогава му хрумна да свали дрехите и да намаже тялото си с прокисналото мляко, останало по дъното на оканицата. После се спусна с главата напред в тясното гърло и този път бавно, на равни изтласквания се плъзна надолу, като жаба в гърлото на змия, която я гълта.

Леко стигна до някаква прохладна ниша, чието дъно точно съвпаднаше с формата на свитото му тяло. Той се намести съвсем свит, с колене, опрени в брадата и обхвана с ръце кръстосаните си глезени. В това положение се почувствува така добре, че веднага заспа. Когато се събуди — каква изненада, *тъмнината край него белееше!* Той все така нищо не виждаше, но вече тънеше в белота, а не в мрак. И тази дупка, в която стоеше така свит, беше толкова приятна, топла и бяла, че неволно му напомни за майка му. Струваше му се, че тя го люлее на ръце и му пее. Баща му беше дребен и болнав човек, майка му обаче беше висока жена, силна и спокойна, никога не се гневеше, но щом погледнеше децата си, винаги отгатваше истината.

Един ден тя стоеше на първия етаж с всичките си деца, а бащата го нямаше, когато в дюкянчето в дома избухна пожар. Къщата беше много стара, цялата дървена и огънят се разпростря с ужасяваща бързина. Дребният търговец на платове бе дотичал набързо и се вайкаше, тичаше насам-натам по улицата пред горящата къща с жена му и децата в нея. Изведнъж пред очите му от пламъците се показа тя, неговата съпруга с всичките деца, увиснали по раменете, ръцете и гърба ѝ, вкопчени в престилката. Така я виждаше и Робинзон от дъното на своята дупка — като дърво, огънато под тежестта — на плодовете си. Или каквато беше вечерта на Богоявление. Тогава тя месеше тестото със скритото вътре бобче, което на другия ден щеше да определи кой е царят^[1]. На Робинзон му се струваше, че целият остров е една огромна пита, а той самият — малко бобено зърно, скрито в сърцевината ѝ.

Тогава разбра, че трябва да излезе от дупката, ако не иска да остане в нея завинаги. Измъкна се с усилие и се изкатери по отвора. Щом стигна до дъното на пещерата, пипнешком намери дрехите си, сви ги под мишница, без да губи време да се облича. Беше разтревожен, защото непрогледната белота продължаваше да се стеле навред. Нима беше ослепял? Той несигурно се приближаваше към изхода, когато изведнъж слънчевата светлина го шибна в лицето.

Беше най-горещият час на деня, когато дори гущерите търсят сянка. А Робинзон целият трепереше от студ и притискаше бедрата си едно към друго, все още лепнеци от пресеченото мляко. Той хукна към къщата, скрил лице в шепа. Тен подскачаше наоколо щастлив, че отново го намира, но и объркан, че го вижда така гол и безпомощен.

---

[1] За вечерта на Богоявление се меси пита, в която се слага едно човече с големината на бобче. Този, на когото се падне човечето, се обявява за цар и той трябва да си избере от присъстващите царица (или обратното — царицата да си избере цар). — Б.пр. ↑

13.

Робинзон на няколко пъти още слиза в дупката, за да се озове сред вълшебния покой на детството. Стана му навик всеки път да изпразва водния часовник, защото в дъното на пещерата часовете спираха своя ход, времето не съществуваше. Но го завладяваше тревога, питаше са дали отново там не го привлича мързелът, както преди го беше подтиквал да се рие в тинята.

За да насочи мислите си другаде, реши да посее торбите с ориз, които пазеше от самото начало. Досега винаги бе отлагал заради непосилния труд, необходим, за да се изгради оризище. Оризът трябва да расте под вода, а нейното равнище непрекъснато да се наблюдава и при нужда да се променя. Така че се захвана да прегради на две места една река — веднъж в долния край, за да се наводни една поляна, и втори път по-нагоре, с канал за отвеждане на водата, та да може да се спира притокът и да се пресушава поляната. Трябваше също да се направят и диги, да се изградят две врати, които да се отварят и затварят при нужда, а освен това след десет месеца, ако всичко вървеше добре, за жътвата и лющенето на ориза щяха да отидат цели дни непосилен труд.

Когато оризището беше готово, а оризът посят и покрит с вода, Робинзон за сетен път се запита защо си налага толкова много труд. Да не беше сам, да имаше поне жена и деца, или един-едничък другар, щеше да знае за какво работи. Но самотата обезсмисляше всяко негово усилие.

И със сълзи на очи той отново се спусна долу в пещерата.

Този път стоя толкова дълго време, че за малко да остане съвсем без сили, за да се изкачи отново, и така да умре на дъното на дупката си. И той започна да търси за какво да се залови, за да може да живее като човек и да се справя с цялата тази безкрайно отегчителна работа.

Спомни си, че баща му го караше да чете дневниците на Бенджамин Франклин, американски философ, учен и държавен деец. В тези дневници Бенджамин Франклин излага морални правила, които

възвеличават работните хора, печелещи пари. Робинзон си помисли, че ако изпише правилата из целия остров, така че да му са винаги пред очите, няма да се отчайва и по-рядко ще се поддава на мързел. Например той нарязва кръгли колчета, заби ги в пясъка на дюните и образува с тях следното изречение:

„Бедността лишава човека от всякакво достойнство: може ли празният чувал да стои изправен?“

По стената на пещерата инкрустира с дребни камъчета, наредени като мозайка, друго изречение: „Ако лъжата е вторият порок, първият е да вземаш на заем, понеже лъжата е дъщеря на дълговете.“

Борови цепеници, увити в кълчища и разположени върху основа от камъни, бяха готови да лумнат и да обявят в подредбата си: „Ако мошениците познаваха изгодите от добродетелта, щяха да станат добродетелни от мошеничество.“

Най-накрая имаше и една сентенция по-дълга от останалите, съставена от 133 букви. Робинзон си науми да остриже по една буква върху гърба на всяка от своите кози, така че по силата на случая козите, движейки се, да могат правилно да подредят 133-те букви и да се получи следното изречение: „Заколиш ли една свиня, затриваш всички свини, които биха се родили до хилядно коляно. Пропилееш ли една-единствена пара от пет шилинга, затриваш купища жълтици.“

Робинзон тъкмо се канеше да се заеме с тази работа, когато целият изтръпна от изненада и страх: в небето се издигаше тънка струйка бял пушек. Идваше от същото място, както и първия път, но нямаше ли сега всичките тези надписи, пръснати из острова, да издадат присъствието му на индианците? Докато тичаше към укреплението, следван от Тен, той проклинаше своето хрумване. После се случи нещо непредвидено, малко смешно, но той съзря в него лоша поличба: подплашен от ненадейния бяг, един от най-дружелюбните му козли яростно го нападна с наведена глава. Робинзон едва успя да избегне удара, но Тен с квичене се изтърколи като топка в гъстата папрат.

След като постави едрите камъни на мястото им и изтегли мостчето, Робинзон се затвори в крепостта с Тен, но веднага взе да се пита дали постъпва разумно. Защото, ако индианците откриеха присъствието му и решеха да превземат с пристъп крепостта, предимството щеше да бъде на тяхна страна не само поради броя, но и

поради възможната изненада. Напротив — ако те не идваха нарочно заради него, изцяло погълнати от кръвнишките си обреди, какво облекчение за него! Той искаше да бъде наясно. Неотлъчно следван от накуцващия Тен, Робинзон грабна една от пушките, пъкна пистолета в колана си и тръгна през дърветата към брега. Но трябваше да се върне обратно, защото беше забравил далекогледа, а можеше да му потрябва.

Този път имаше три пироги, изтеглени на пясъка, успоредно, една до друга. Но кръгът на мъжете около огъня сега беше по-широк и когато Робинзон ги разгледа с бинокъла, стори му се, че са съвсем други. Един нещастник вече беше насечен с мачете, а двама воини тъкмо отстъпваха от кладата, където горяха останките му. И тогава се случи нещо, явно необичайно за подобни церемонии — магьосницата, клекнала на земята, изведнъж скочи, затича се към единия от мъжете с протегната към него мършава ръка и със зейнала уста, от която се лееха потоци проклетия, които Робинзон отгатваше, без да ги чува. Нима този ден щеше да има и друга жертва? Мъжете явно се колебаеха. Най-сетне един от тях се запъти с мачете в ръка към посочения виновник, когато двамата негови съседи бяха сграбчили и проснали на земята. Острието се спусна и препаската отхвърча във въздуха. Преди да се стовари за втори път, сега вече върху голото тяло, нещастникът скочи на крака и хукна към гората. В далекогледа на Робинзон изглеждаше, че подскача на място, преследван от двама индианци. Всъщност тичаше с невиджана бързина право към Робинзон. Не бе по-едър от останалите, напротив — изглеждаше доста по-слаб, създаден сякаш само за надбягване. Кожата му беше по-тъмна и приличаше повече на негър, отколкото на индианец. Може би точно, заради това посочиха него за виновник — защото сред група хора този, който се отличава от другите, винаги буди омраза.

През това време индианецът с всяка секунда се приближаваше и разстоянието между него и двамата преследвачи непрекъснато се увеличаваше. Ако Робинзон беше сигурен, че от плажа не можеха да го забележат, беше готов да помисли, че индианецът го е видял и търси спасение при него. Трябваше да вземе решение. Само след няколко, мига тримата индианци щяха да се озоват право срещу него и беше много вероятно да се помирят и да вземат чужденеца за жертва. Тен избра тъкмо този момент, за да залае яростно към плажа. Проклето животно! Робинзон се хвърли върху кучето, обви с лявата си ръка

врата му и му стисна муцуната, а със свободната ръка се опита криволяво да се прицели. Взе на мушка гърдите на първия преследвач, който беше вече само на тридесетина метра, и натисна спусъка. Тъкмо в мига на изстрела обаче Тен рязко се дръпна, за да се освободи. Пушката отскочи и за голяма изненада на Робинзон не първият, а вторият преследвач подскочи високо и се просна в пясъка. Онзи, който тичаше пред него, спря, пристъпи към тялото на другаря си, наведе се, изправи се, огледа завесата от дървета пред плажа и накрая хукна към другите индианци.

На няколко метра по-навътре, сред гъстака от ниски палми спасеният индианец допираше с чело земята и търсеше опипом крака на Робинзон, за да го сложи върху тила си, в знак на покорство.

14.

Робинзон и индианецът прекараха нощта зад крепостната стена, наострили слух за всички нощни шумове в гората. На всеки два часа Робинзон изпращаше Тен да разузнава, със заръката да излае, ако открие човешко присъствие. Всеки път кучето се връщаше, без да вдигне тревога. Придържайки около кръста си един стар моряшки панталон, който Робинзон го беше накарал да обуе, индианецът бе съвсем отчаян и обезсърчен, загубил ума и дума от страшното прежеждие, а също и от тази невиджана постройка, където го бяха довели. Не се и докосна до предложената му житена питка и непрекъснато дъвчеше дива бакла, а Робинзон се питаше откъде ли я намира. Малко преди разсъмване заспа върху купчина сухи листа, сгушен до кучето, което също дремеше. Робинзон знаеше за навика на някои чилийски индианци да използват домашните животни за жива завивка, за да се предпазят от нощния студ. И все пак го изненада търпението на Тен, който обикновено беше доста див.

Може би индианците изчакваха деня, за да нападнат? Робинзон, въоръжен с пистолета, двете пушки и колкото барут и куршуми можеше да носи, се измъкна от оградата и стигна до брега, правейки широк кръг през дюните.

Плажът беше безлюден. Нямаше и помен от трите пирог и хората с тях. Бяха отнесли и трупа на индианеца, застрелян предишната вечер. Останал бе само черният кръг от обредния огън, сред който се търкаляха кости и овъглени главни. С голямо облекчение Робинзон остави на пясъка оръжията и мунициите си. Разтърси го силен смях — нервен, луд неудържим; Когато спря, за да си поеме дъх, си помисли, че се смее за първи път от корабкрушението насам. Вероятно си бе възвърнал способността да се смее, защото най-сетне си имаше другар. Но изведнъж се затича, защото го осени една мисъл: „Избавление“. Все гледаше да заобиколи работната площадка, където беше изживял толкова голямо разочарование. А корабчето сигурно си стоеше там и чакаше достатъчно силни ръце да го избутат към плажа.

Навярно с помощта на новодошлия Робинзон щеше да успее да пусне „Избавление“ на вода и тогава познанията на индианеца за островите щяха да са от голяма полза.

На връщане в крепостта Робинзон видя индианеца да играе гол с Тен. Той се ядоса, че дивакът не знае какво е срам, както и че между него и кучето, изглежда, се зараждаше дружба. Накара го пак да обуе панталона, твърде широк за него, и го помъкна към „Избавление“.

Жълтугата бе погълнала всичко и корабчето сякаш плуваше в море от жълти цветове. Мачтата беше паднала, дъските на палубата се бяха издули на места, очевидно под въздействието на влагата, но корпусът изглеждаше непокътнат. Тен тичаше пред двамата мъже и направи няколко обиколки на кораба. После внезапно скочи на палубата и дъските веднага се продъниха под тежестта му. Робинзон го видя как изчезва с уплашен вой в трюма. Когато стигна до корабчето, цели парчета от палубата пропадаха при опитите на Тен да се измъкне от този затвор. Индианецът притисна борда с ръка, сви длан, после я разтвори пред очите на Робинзон — тя беше пълна с червени стърготини, които вятърът отвя. Той се разсмя. На свой ред Робинзон леко ритна корпуса: облак прах се разхвърча във въздуха, а отстрани на корабчето зейна голяма дупка. Термитите бяха изгризали напълно „Избавление“. Нищо не можеше да се направи.

15.

Робинзон дълго мисли как да нарече индианеца. Не искаше да му дава християнско име, докато не бъде кръстен. Най-сетне се спря на деня, в който го бе, прибрал. Така вторият жител на острова получи името Петкан.

Няколко месеца по-късно Петкан вече знаеше достатъчно английски, за да разбира заповедите на господаря си. Освен това се бе научил да вади пънове, да оре, да сее, да бранува, да пресажда, да плеви, да коси, да жъне, да вършее, да мели, да меси и да пече хляб. Знаеше да дои козите, да прави сирене, да събира яйца от костенурки и да ги пържи, да кърпи дрехите на Робинзон и да лъска обувките му. Беше станал образцов слуга. Вечер се обличаше в ливрея като лакей и сервираше на губернатора. После затопляше леглото му с желязна кутия, пълна с жарава. И накрая си лягаше върху една постелка с Тен, като я придърпваше пред вратата на къщата.

Робинзон се радваше, че най-после си е намерил работник, когото да цивилизова. Петкан вече знаеше, че всичко, което му заповядва неговият господар, е добро, а всичко, което му забранява, е лошо. Лошо е да ядеш повече, отколкото е определил Робинзон. Лошо е да пушиш с лулата, да се разхождаш гол, скришом да си поспиваш, когато са те пратили да работиш. Петкан се научи да бъде и войник, щом господарят му ставаше генерал, псалт, докато той се молеше, мазач, ако Робинзон се залавяше да строи, носач, когато тръгнеха на път, гончия по време на лов и освен това да размахва ветрилото над главата му, за да пропъжда мухите, докато спи.

Робинзон беше доволен и по още една причина. Сега вече знаеше какво да прави със златото и парите, прибрани от „Вирджиния“. Той определи заплата на Петкан — половин жълтица на месец. С тези пари Петкан си купуваше допълнителна храна, дребни предмети за всекидневна употреба, също донесени от „Вирджиния“, или чисто и просто половин ден почивка — цял ден не се полагаше. Между две

дървета си беше опънал хамак и там прекарваше цялото си свободно време.

Най-хубавият ден от седмицата естествено беше неделята. Сутринта губернаторът караше своя слуга да му донесе бастуна, който едновременно напомняше царски скиптър и владишки жезъл. И скрит под чадър от козя кожа, който Петкан държеше над него, той обикаляше тържествено целия остров, оглеждаше нивите си, оризищата овощните градини, стадата и започнатите постройки. Той хвалеше или порицаваше, даваше разпореждания за другата седмица, правеше планове за следващите години. После идваше ред на обяда — по-продължителен и по-обилен отколкото през седмицата. Следобед Петкан чистеше и разкрасяваше Сперанца. Скубеше тревата от пътеките, садеше цветя пред къщата, подкастрияше декоративните дървета.

С редица остроумни хрумвания Петкан бе успял да спечели благоразположението на своя господар. Една от постоянните грижи на Робинзон бе как да се отърве от боклука и отпадъците от кухнята и от работилницата, без да привлеча лешоядите и плъховете. Не знаеше как да постъпи. Щом закопаеше нещо в земята, дребните хищници мигом го изравяха, вълните връщаха на плажа онова, което изхвърляше в морето, а запалеше ли огън, вдигаше се пушек и зловонието проникваше в къщата, просмукваше се в дрехите.

На Петкан му дойде наум да използва лакомията на червените мравки, които се въдеха край къщата. Всички остатъци, сложени сред мравуняка, биваха начаса оглозгвани и от тях бързо оставаше само купчинка голи, сухи кокали без късче месо.

Петкан научи също така Робинзон да си служи с бола. Болатата е много разпространено в Южна Америка оръжие — три обли камъка, овързани със съединени по средата връвчици. Ако се мята сръчно, тя се върти като трирога звезда и щом срещне някакво препятствие, се омотава около него и здраво го оплита.

Петкан хвърляше болатата в краката на някоя коза, която трябваше да улови, за да излекува, издои или заколи. После той показа на Робинзон как с бола могат да се хващат и козлета, и дори дългоноги блатни птици. Най-сетне го убеди, че с по-големи топки болатата може да се превърне в страшно оръжие, способно да пробие гърдите на полузадушения неприятел. Робинзон все се страхуваше от връщането

на индианците и му беше благодарен, че добави към своя арсенал това безшумно оръжие, лесно за произвеждане и в същото време смъртоносно. Двамата дълго се упражняваха на брега, като се целеха в някой ствол с обиколката на човек.

Най-сетне индианецът си науми да измайстори за Робинзон и за себе си пирога като онези в родния му край. Той започна да дълбае с брадва един прав и много як боров дънер — бавна и търпелива работа, съвсем различна от трескавата бързина, с която Робинзон се бе заел да построи „Избавление“. Самият Робинзон, все още измъчван от своя неуспех, не се намесваше в нищо и само гледаше работата на своя другар. Петкан се канеше да запали огън под онази част на дънера, която искаше да издълбае. Така работата значително се ускоряваше, но криеше и опасност дървото да пламне и всичко да се провали. Накрая се отказа и дори привърши работата с един обикновен нож.

Най-сетне всичко бе готово, пирогата леко можеше да се вдигне на ръце и Петкан, покрил главата и раменете си като с дървена качулка, се спусна към плажа, сподирен от скачащия Тен и далеч назад — от намусения Робинзон. Но когато малката лодка затанцува върху вълните, Робинзон, ще не ще, се отказа от завистта, седна зад Петкан и стисна едно от двете обикновени гребла, които индианецът беше издялал от клоните на араукария. После двамата за първи път обиколиха острова по море, а Тен ги придружаваше отдалеч, скачаше и лаеше по брега.

16.

На пръв поглед всичко беше наред. Островът процъфтяваше, щедро огрян от слънцето, с нивите и със стадата си, с градините и новите постройки, които никнеха всяка седмица. Петкан здраво се трудеше, а Робинзон царуваше като господар. Остаряващият. Тен все по-често се отдаваше на почивка.

Всъщност и тримата скучаеха. Петкан се покоряваше от благодарност. Той искаше да достави радост на Робинзон, своя спасител. Но така и не можеше да проумее цялата тази организация и нейните правила, церемониите и дори смисъла от обработените ниви, опитомените животни и постройките — всичко това нищо не му говореше. Колкото и да се стараеше Робинзон да му обясни, че така е в цивилизованите европейски страни, той не разбираше защо трябва да се прави същото на един самотен остров в Тихия океан. От своя страна, Робинзон ясно виждаше, че в дъното на душата си Петкан не одобрява този прекалено уреден остров, дело на живота му. Разбира се, Петкан се стараеше, доколкото може. Но останеше ли му миг свободно време, вършеше само щуротии.

Например държеше се с животните по съвсем необясним начин. За Робинзон животните бяха или полезни, или вредни. Полезните трябваше да се защищават, за да се множат, а вредните да се унищожават по възможност начаса. Иди, че втълпявай всичко това на Петкан. Него ту го прихващаше всеотдайна и безсмислена привързаност, към каквото и да е животно — било то полезно или вредно. Ту извършваше с животните чудовищно жестоки деяния.

Например зае се да отглежда и да опитомява двойка плъхове. Дори и Тен разбра, че трябва да остави тези отвратителни животни на мира, защото Петкан ги бе взел под своя закрила. Робинзон едва се отърва от тях. Един ден ги качи на лодката и ги хвърли в океана. Плъховете доплуваха до брега и оттам се прибраха в къщата. Робинзон повтори опита, но този път използва една хитрост, която напълно сполучи. С плъховете взе и една суха дъска. Сложи плъховете върху

дъската и я пусна в морето. Животните, вкопчени в своя малък кораб, не посмяха да скочат във водата, за да се върнат на брега, и течението ги отнесе навътре. Петкан нищо не каза, но Робинзон разбра, че се досещаше какво е станало. Сякаш Тен, който бе присъствувал на всичко, му го бе разказал.

Друг път Петкан се изгуби за няколко часа. Робинзон тъкмо се бе накарал да тръгва да го търси, когато видя струйка дим зад дърветата към плажа. Не беше забранено да се пали огън на острова, но правилникът изискваше да се предупреди губернаторът, като се уточнят мястото и часът. Целта беше да се избегне всякакво объркване с ритуалния огън на индианците, които можеха по всяко време да се върнат. Щом Петкан беше пропуснал да предупреди Робинзон, явно вършеше нещо нередно.

Робинзон се надигна с въздишка, подсвирна на Тен и се запъти към плажа.

Той не проумя веднага смисъла на странното занимание, с което се бе заел Петкан. Беше обърнал по гръб върху килим от гореща жарава една голяма костенурка. Костенурката, все още жива, ожесточено махаше с четирите си крака във въздуха. На Робинзон дори му се стори, че чува нещо като дрезгава кашлица — сигурно това бяха нейните викове на болка. Да накараш костенурка да вика! Да не би дяволът да се е вселил в този индианец? А целта на ужасната операция той разбра едва когато видя как черупката на костенурката се изправя, става почти плоска и естествено се отделя от тялото. През това време Петкан с нож разрязваше отвътре частите, все още сраснати с черупката. Изведнъж животното се изтърколи на една страна, оставяйки черупката си на земята. То падна на крака и се завтече към морето, следвано по петите от Тен, който лаеше подир него. После се изгуби след вълните.

— Тя греша — каза спокойно Петкан. — До утре раците ще ѝ видят сметката.

После се зае да търка с пясък отвътре черупката, напомняща голяма, леко вдлъбната тепсия.

— Това е щит — обясни той на Робинзон. — Така ги правят в нашия край. Никаква стрела не го пробива. И дори голяма бола отскача от него, без да го счупи.

Робинзон дълго се сърди на Петкан за неговата жестокост в тази история с щита. Но малко по-късно той има случай да се увери до каква степен Петкан може да бъде грижовен и всеотдаен към някое животно, стига да го е взел под своя закрила.

За беда ставаше дума за едно лешоядче, изоставено от родителите си. Беше чудовищно същество с огромна глава и ококорени очи, с големи патрави крака и немощно тяло — голо и цялото изкривено като на някой сакат. То зееше широко с грамадната си човка, протягаше я и пицеше към всеки, който се приближеше до него.

Отначало Петкан му даде късчета сурово месо и то лакомо ги изгълта. Но скоро се появиха признаци на заболяване. Малкият лешояд по цял ден спеше, а под нежния пух гушата му се бе издула като твърда топка. Явно не можеше да смила прясното месо. Трябваше да му се намери нещо друго. Тогава Петкан остави кози черва да загният на слънцето. Скоро във вонящото месо запъкаха бели тлъсти червеи. Петкан ги събра с една мидена черупка, лапна ги и дълго ги дъвка. След това изля в човката на лешоядчето гъстата бяла каша, която се получи от това дъвкане.

— Живи червеи, много жилави — обясни той. — Пилето болно. Трябва дъвче, дъвче. Винаги дъвче за малките пилета.

Като го видя какво върши, на Робинзон му призля от отвращение и той побягна, за да не повърне. Но в дъното на душата си се възхищаваше от жертвите, които Петкан бе в състояние да направи, стига да реши да помогне на някое животно^[1].

---

[1] Вярно е, че за да се нахрани птиченце, изпаднало от гнездото, трябва предварително добре да се сдъвче онова, което му се дава. Но разбира се, не е задължително това да са червеи. Месо, шунка или твърдо сварено яйце също вършат работа. — Бел.авт. ↑

17.

Откак бе дошъл Петкан, Робинзон престана да слиза в пещерата. Той се надяваше, че с новия другар животът на острова, работата и обредите ще го забавляват достатъчно, за да изчезне желанието за този вид забрава.

Но една нощ при пълнолуние се събуди и вече не можа да заспи. Навън нямаше никакъв вятър и дърветата бяха съвсем неподвижни, сякаш спяха като Петкан и Тен, прегърнати по навик пред вратата. Някакво усещане за голямо щастие бе завладяло Робинзон. Понеже нищо не се виждаше, не можеше и да се върши никаква работа, нямаше условности, нямаше униформи, нямаше губернатор и генерал, с една дума, ваканция. На Робинзон му се искаше нощта никога да не свършва, ваканцията да трае вечно. Но знаеше също, че скоро ще настъпи денят, а с него — всички грижи и задължения. Той стана, отиде и спря водния часовник, после отвори вратата, прекрачи телата на Петкан и Тен и се запъти към пещерата — там на нейното дъно нощта никога не свършваше, сънят продължаваше вечно.

На другата сутрин Петкан доста се изненада, че не видя Робинзон. Сънят му бе продължил два часа повече, защото господарят му не беше го събудил и той се чувствуваше чудесно. Какво да прави? Трябваше да полее зелето, да издои козите, да довърши наблюдателницата на върха на огромния кедър пред пещерата. Но щом Робинзон го нямаше, всички тези задължения отпаднаха и Петкан слушаше само индианското си сърце. Погледът му попадна върху един затворен, но незаключен сандък под масата на Робинзон, чието съдържание можеше да изследва. Той го издърпа по плочите и го вдигна на рамо. После излезе, следван от Тен.

В североизточната част на острова, на мястото, където голямата ливада се губеше сред пясъците, имаше плантация от кактуси с най-причудливи форми и очертания. Напомняше шествие от зелени гумени плашила, целите в щръкнали бодли, топки, ракети, опашки, хоботи.

Петкан хвърли на земята сандъка, който бе натъртил рамото му. Ключалките на капака щракнаха и се отвориха с трясък и край кактусите в бляскав безпорядък се пръснаха скъпи платове и накити. На Петкан и през ум нямаше да му мине да си сложи тези дрехи. Но му се стори много забавно да облече с тях кактусите — всичките горедолу наподобяваха хора. И над един час той си игра да облича странните растения, на бой почти колкото хора, с наметки, шалове и шапки, нахлузва им рокли, ръкавици и ги окичва с гривни, гердани, обеци и диадеми, в дъното на сандъка намери дори чадъри, монокли с дълги дръжки и ветрила и ги разхвърля тук-там, за да стане пълна приликата. После се залюбува на произведението си — тълпата изискани дами, висши духовници, дворцови управители и двуроги чудовища, които с разкошните си труфила сякаш се гърчеха, кланяха се един на друг, бяха се хванали на някакъв фантастичен и неподвижен танц. Той се изкиска високо и взе да имитира тези нелепи мъже и жени с ръкопляскане и подскоци, а край него Тен подскачаше насам-натам и лаеше весело. После обърна гръб на облечените кактуси и тръгна през дюните към плажа.

Времето беше чудесно и Петкан пееше от щастие, докато тичаше по белия чист пясък. Колко беше хубав — гол и весел — сам със слънцето и кучето си, свободен да прави каквото си иска, далеч от досадния Робинзон. Събираше лилави, сини и пъстри камъчета, далеч по-красиви в своята простота от едрите и натруфени накити, с които беше окичил кактусите. Подхвърляше ги на Тен, а той тичаше с лай към тях и ту ги носеше обратно. После започна да хвърля в морето късове дърво и кучето се спускаше, цапаше във водата с четирите си лапи и се връщаше към Петкан, носено от вълните.

Така двамата стигнаха до оризището, блеснало от слънцето като водно огледало. Петкан взе едно плоско камъче и го запокити ниско, за да подскача над водата. Камъчето подскочи цели седем пъти, преди да потъне без пръски. Но Петкан не бе предвидил едно — че Тен отново ще скочи да донесе обратно камъчето. Както се бе засилило, животното скоро се озова на двадесетина метра навътре, но там се спря: беше много плитко, за да може да плува и то нагази в тинята. Обърна се и направи опит да се върне при индианеца. С първия скок успя да се отдели от тинята, но тежко падна обратно и се замята обезумяло. Започна да се дави. Петкан се надвеси над мръсната и

коварна вода. Да скочи ли, за да измъкне Тен? Тогава му дойде нещо друго наум; той изтича към шлюза, откъдето се източваше водата. Напъха една тояга в първата дупка и с всички сили натисна лоста. Веднага от другата страна на преградата водата започна да бълбука и равнището ѝ бързо да спада. След няколко минути цялото оризище беше сухо. Реколтата беше погубена, но Тен можа да изпълзи до основата на дигата. Петкан го остави да се мие и се запъти с танцова стъпка към гората.

18.

Когато Робинзон излезе от пещерата след почти тридесет и шест часов престой, не се изненада много, че не намира Петкан. Само Тен предано го чакаше на прага на къщата. Горкият Тен имаше доста смутен и виновен вид и поведе Робинзон първо към кактусовата плантация, където бяха пръснати най-хубавите дрехи, и всички накити от „Вирджиния“, после към оризището, където годишната реколта доизсъхваше на слънцето. Робинзон много се ядоса. За всеки случай спусна преградата за източване и отпуши канала от горния край. Може би оризовите стръкчета щяха да се съвземат. После цял ден сваля от кактусите, като си бодеше жестоко пръстите, дрехите и бижутата — най-красивото нещо, което притежаваше на острова. Гневът му още повече нарастваше от това, че самият той чувствуваше известна вина: ако не беше слязъл в пещерата, всичко това нямаше да се случи.

На другия ден Робинзон все пак тръгна да дири Петкан. Гневът му беше попреминал и отсъствието на неговия другар започваше да го тревожи. Залови се да претърси с помощта на Тен девствената гора. Кучето разбра, че трябва да намери Петкан и душеше из храстите, вреше се в гъсталаците, тръгваше по следите, чиято миризма напомняше Петкановата, и час по час лаеше, за да предупреди Робинзон, че е попаднал на нещо. Така стигнаха до една малка поляна — по всяка вероятност тайното убежище на Петкан. Отначало между две дървета зърнаха люлка от лиани с дюшек и възглавница от сухи треви. Личеше си, че това висящо легло е много удобно. После откриха нещо като кресло от преплетени клони, а в него — една смешна кукла от слама с дървена глава и дълги коси от лико. Значи, за да не е сам, Петкан си бе измайсторил годеница! Най-подир Робинзон видя, окачени до хамака, за да са подръка на легналия в него човек, куп дреболии, хем полезни, хем забавни, с които индианецът явно подслаждаше почивката си. Тръстикова флейта, духало за стрели, украса от пера за главата, като на северноамериканските индианци, стрели, изсушени кожи от змии, нещо подобно на малка китара и т.н.

Смаяният Робинзон долови с известна ревност, че Петкан очевидно е щастлив и чудесно се забавлява без него! Каква бе ползата тогава от всичкия труд и тегоби, които всеки ден си налагаше?

Петкан явно бе вече наблизил. Изведнъж Тен застана нащрек пред гъсталак от магнолии, увити с бръшлян, после запристъпва напред с щръкнали уши и изпънат врат. Най-сетне се спря, долепил нос до едно стебло. Стеблото се размърда и във въздуха прокъртя смехът на Петкан. Индианецът беше скрил главата си под шапка от листа и цветове. Със сока от едно растение, което боядисва в зелено, щом пречупиш някоя клонка, той бе изрисувал по цялото си тяло клони и листа, увити нагоре по бедрата и снагата му. И маскиран като човек растение, той изигра един ликуващ танц около Робинзон, все тъй заливайки се от смях, после си плю на петите и хукна към океана, за да се измие сред вълните.

19.

Животът отново потече както преди, кога по-добре, кога по-зле. Робинзон продължаваше да се прави на генерал и губернатор на острова. Петкан продължаваше да се прави, че работи яко за цивилизоването на острова. Само Тен на нищо не се правеше и се излежаваше по цял ден. Колкото поостаряваше, толкова по-дебел и помъчноподвижен ставаше.

Петкан си намери ново развлечение. Беше открил тайното място, където Робинзон държеше буренцето с тютюн и дългата порцеланова лула на капитан Ван Дейсел. Всеки път, щом му се отдадеше случай, той се криеше в пещерата, за да изпуши една лула. Откриеше ли го Робинзон, суровото наказание нямаше да го отмени, защото тютюнът беше почти на привършване. Пушенето беше удоволствие, което Робинзон си позволяваше съвсем рядко, само в тържествени случаи.

Този ден Робинзон беше слязъл на брега, за да провери дънните въдици, които отливът бе оставил на сухо. Петкан взе буренцето под мишница и се разположи най-навътре в пещерата. Там си беше стъкмил нещо като легло от бурета, постлани с чували. Лежи си той и подръпва дълбоко от лулата. После издухва синьо облаче, което се разнася в бледата виделина, нахлуваща от входа на пещерата. Тъкмо се кани отново да смукне, когато до ушите му достигат крясъци и далечен лай. Робинзон се е върнал по-рано от предвиденото и го вика със заплашителен глас. Чува се плющене — значи е извадил камшика си. Явно накрая е открил изчезването на буренцето с тютюн. Петкан става и тръгва към неминуемото наказание. Изведнъж се спира: какво да прави с лулата, която още стиска в ръка? И той я захвърля с все сила към дъното на пещерата, където са наредени буретата с барут. После храбро пристъпва към Робинзон. Робинзон е побеснял. Щом вижда Петкан, той вдига камшика си. И в този миг четиридесетте бурета с барут избухват. Поток от огнени езици изригва от пещерата. Робинзон чувства как нещо го повдига и го понася, докато пред очите му,

малко преди да изгуби съзнание, огромните канари над пещерата се търкалят една през друга като детски кубчета.

20.

Щом отвори очи, Робинзон видя едно лице, надвесено над неговото. С лявата си ръка Петкан повдигаше главата му, а с дясната, свита в шепа, се опитваше да му излее в устата малко бистра вода. Но Робинзон стискаше зъби и водата се стичаше покрай устата му, по брадата и по гърдите.

Щом го видя, че се размърда, индианецът се засмя и се изправи. Тутакси част от ризата и левият крачол на панталона му, разкъсани и почернели, се изхлузиха на земята. Той се заля от смях и с няколко движения отърси и остатъка от дрехите си. После от купищата изпотрошени домашни предмети вдигна парче огледало, опули се срещу него и с нов изблик на смях го поднесе на Робинзон. Нямаше никаква рана, но лицето му се чернееше цялото, омазано със сажди и хубавата рижа брада бе наполовина опърлена. Робинзон се надигна и на свой ред смъкна опърлените дрипи, които още висяха по него. Направи няколко крачки. Тук-там само имаше натъртвания под дебелия слой сажди, прах и пръст, покрили тялото му.

Къщата гореше като факел. Крепостната стена се беше срутила в рова пред нея. Всички други постройки — параклисът, банката, кошарата, мачтата календар — лежаха разсипани, разхвърляни от експлозията. Двамата не откъсваха очи от безутешната гледка, когато на стотина метра от тях към небето се издигна стълб от пръст и половин секунда по-късно страшен тътен отново ги хвърли на земята. След това отгоре им се посипа порой от камъни и изтръгнати корени. Беше едно от буретата с барут, заровени от Робинзон под пътеката, което по конопено въже можеше да се възпламени от разстояние.

Полудели от тази нова, много по-близка експлозия, козите вкупом хукнаха в обратна посока и издъниха оградата на кошарата. В следващия миг, съвсем обезумели, се юрнаха всяка, накъдето ѝ видят очите. Лесно щяха да се пръснат из целия остров и отново да подивеят.

Входът на пещерата беше затрупан от грамада камъни. Една канара стърчеше най-отгоре над хаоса и по всяка вероятност

представляваха великолепна наблюдателница за целия остров и морето. Робинзон се оглеждаше наоколо и машинално събираше предметите, които пещерата беше избълвала, преди да се затвори. Вдигна една от пушките с изкривена цев, няколко пробити чувала и изтърбушени кошници. И Петкан правеше като него, но вместо да трупа на купчинка намерените предмети в коренището на кедъра, той ги доразваляше. Робинзон не му каза нищо, но все пак потрепери, когато го видя как с пълни шепи пръска малкото жито, останало на дъното на едно котле.

Вечерта се спускаше и те най-после намериха един напълно запазен предмет — далекогледа, — когато до дънера на едно дърво откриха трупа на Тен. Петкан, внимателно го опипа. Не личеше да има нещо счупено, изглеждаше съвсем невредим. Горкият Тен, толкова стар и толкова верен! Сигурно бе умрял чисто и просто от страх при взрива!

Задуха вятър. Двамата отидоха да се изкъпят в морето. После си поделиха един див ананас и Робинзон си спомни, че това беше първата храна, която бе намерил на острова след корабкрушението. Накрая легнаха под големия кедър, за да се опитат да дремнат.

Загледан в луната, надничаща сред гъстите клони на кедъра, Робинзон мислеше. Значи цялото дело, осъществено от него на острова — посевите, стадата, постройките, всичките запаси, струпани в пещерата, — всичко сега бе унищожено по вина на Петкан. И въпреки това той не му се сърдеше. Истината беше, че скучната и досадна организация отдавна вече беше дотегнала и на него, но той нямаше смелост да я разруши. Сега и двамата бяха свободни.

Робинзон се питаше с любопитство какво ще последва нататък и се досещаше, че за в бъдеще вече ще води Петкан.

Той лежеше, загледан в небето, и мислеше, когато изведнъж пред очите му луната много бързо се скри зад един клон и се показа от другата страна. След това се закова на място, но веднага тръгна пак по черното небе. В същия миг се разнесе страховито пращане. Робинзон и Петкан скочиха на крака. Не мърдаше луната, а дървото се клатеше. Подровен от взрива, големият кедър не можеше вече да устои на нощния вятър. Той се сгромоляса в гората и смаза под себе си десетки храсти, а земята потрепери от удара на огромния ствол.

21.

Петкан започна новия живот с дълъг период на безделие. Прекарваше по цели дни в хамака от плетени лиани, опънат между две палми на морския бряг. Лежеше, почти без да мърда и птиците кацах по клоните съвсем до него. Тогава той стреляше по тях с духалото си и вечер печеше с Робинзон своя лов, добит по неоспоримо най-мързеливия начин на света.

От своя страна Робинзон беше започнал напълно да се преобразява. Преди ходеше с много къси коси, остригани почти до голо и обратното — с дълга брада, която му придаваше вид на дядо. Сега отрязва брадата си — и без това обгорена от взрива, — остави косата си да расте на воля и тя се нави на златисти къдри по цялата му глава. Изведнъж съвсем се подмлади, наглед стана почти брат на Петкан. Не остана нищо губернаторско и още по-малко генералско в него. Тялото му също се преобрази. Винаги се бе страхувал да не изгори на слънцето, защото беше риж. Когато се наложеше да се излага на слънце, се покриваше от главата до петите, слагаше шапка, и на всичко отгоре не забравяше големия чадър от козя кожа. Кожата му беше бяла и нежна като на оскубано пиле.

Окуражен от Петкан, сега започна да ходи гол под слънцето. Отначало се свиваше, грозен и срамежлив. После се отпусна. Кожата му заякна и доби меден цвят. Вече се гордееше с издутата си гръд, с изпъкналите мускули. Заедно с Петкан се упражняваше във всякакви игри. Двамата се надбягваха по плажа, състезаваха се в бързо плуване, в скок на височина, хвърляне на бола. Робинзон се научи да ходи на ръце като своя другар. Опираше крака о някоя скала, после се откъсваше от тази опора и потегляше тромаво, насърчен от ръкоплясканията на Петкан.

Но преди всичко не откъсваше очи от Петкан, наблюдаваше го и се учеше от него как трябва да се живее на един безлюден остров в Тихия океан.

Например Петкан прекарваше часове наред да майстори лъкове и стрели. Отначало правеше обикновени лъкове; от най-гъвквите дървета като лешник, сантал, червено дърво и копайба. После започна да ги изработва на пластове, по чилийски обичай — така ставаха мощни и по-трайни. За един прост лък привързваше пластинки от рога на дива коза и те прибавяха своята еластичност към тази на дървото.

Най-много труд той хвърляше за стрелите, защото правенето на все по-добри лъкове имаше за цел да се изстрелват стрели на все по-дълги разстояния. Скоро стигна до метър и половина дължина. Стрелата се състои от три части: острие, тяло и опашка. Петкан по цели часове неуморно уравниаваше тези три елемента. Най-важното за полета на една стрела е съотношението между тежестта на острието и на опашката. Петкан кичеше пищно стрелите си с пера от птици или палмови листа. За острието използваше не кремък или метал, а кости, предимно кози плешки и от тях изрязваше нещо като криле. Накрая Робинзон разбра, че целта на Петкан не е да има точни и мощни стрели, предназначени да прободат птици или зайци. Не, той искаше стрелите да летят колкото може по-високо, по-далече и най-дълго време. Изстрелваше ги, не за да убива, а да им се любува, докато се реят в небето като чайки.

Един ден, когато доста остър морски вятър разпенваше вълните, Робинзон наблюдаваше как Петкан пуца стрели право към слънцето. Той взе една особено дълга — над два метра, с най-малко петдесет сантиметрова украса от албатросови пера. После с всичка сила опъна лъка, като се целеше на четиридесет и пет градуса над гората. Тетивата отскочи напред и удари силно по кожената лента, с която беше увил лявата си ръка, за да се предпазва. Стрелата се издигна най-малко на сто метра височина; там тя сякаш се поколеба, но вместо да падне обратно на плажа, понесена от вятъра, полетя към гората. Когато стрелата се изгуби зад първите дървета, Петкан се извърна с широка усмивка към Робинзон.

— Ще падне в клоните и няма да я намериш — каза Робинзон.

— Няма да я намеря — каза Петкан. — Но то е, защото тази стрела няма никога да падне.

22.

Преди взрива Робинзон караше Петкан да готви по начин, който му напомняше наученото у дома в Йорк. Най-напред, когато попадна на острова, ще не ще, печеше месото си направо на огъня, но след това бързо се върна към гозби като вареното телешко — предпочитаното ядене на англичаните по онова време. Сега обаче Петкан го учеше да готви като арауканските племена или просто си измисляше разни ястия.

За Петкан идеалното беше да яде колкото може по-добре, разбира се, но без значение къде и кога, и най-вече, без да има нужда от кухня и съдове. Взривът бе унищожил всички съдове и тенджери на острова. Например повечето от птиците, които ядяха, Петкан приготвяше в глина. Това е най-простият и най-забавен начин да изпечеш пиле или някакво друго хвъркато.

Първо Петкан изчистваше вътрешностите на пилето и слагаше в него сол, чер пипер и още някакви ароматични треви и дори малко плънка, но можеше и без нея. Изобщо не скубеше перата. После омесваше глина — не много мека, колкото да може лесно да се мачка и моделира — и я разточваше на съвсем плоска пита. Увиваше пилето в питката, замазваше го плътно с глината, затваряше го в нещо като пръстено кълбо в зависимост от големината, напомнящо едро яйце или чопка за ръгби. Дебелината на глината трябваше да е от един до три сантиметра. После палеше огън в една ямичка, като гледаше да струпа доста дърва, за да се образува много жар. Щом огънят се разгореше хубаво, Петкан слагаше глинената топка в ямата сред жаравата. После поддържаше огъня още един или два часа. Пръстта изсъхваше и се втвърдяваше като грънец. Щом топката се изпечеше хубаво, той я изваждаше от ямата и я чупеше. Перата оставаха залепнали за глината, а пилето беше все едно изпечено на фурна, крехко и вкусно.

Но при този начин на печене на Петкан най-му допаднаше, че всеки път чупеха глинената топка и нямаше нужда да се мият и редят никакви чинии.

Робинзон приготвяше яйцата, като ги пускаше във вряла вода за по-дълго или за по-кратко, та да станат рохки или твърди. Петкан го научи, че може и без вода и тенджерата. С остра пръчица ги пробиваше от единия до другия край и правеше яйчено шишче, което въртеше на огъня.

Робинзон винаги бе смятал, че един добър готвач никога не смесва месо с риба и сол със захар. Петкан му показа, че смесването понякога е не само възможно, но и вкусно. Например, преди да изпече месо от пекари, той правеше с ножа си дълбоки нарязи и във всеки пъхаше по една сурова мида. Пълненото с миди или стриди месо имаше чудесен вкус.

Смесваше сладко и солено, като поднасяше рибата с гарнитура от ананас и правеше пълнен заек със сливи. Но най-важното — научи Робинзон да прави захар. Показа му един вид тумбеста палма, произдута в средата, отколкото в основата или в горния край, напомняща кегла. Щом се отсече и се махнат листата ѝ, веднага започва да капе гъста и сладка мъзга. Хубаво е дървото да е на слънце и горната част, откъдето изтича мъзгата, трябва да е по-нависоко от основата. Нищо чудно — соковете естествено се изкачват нагоре по ствола. Тази течна захар може да се изцежда с месеци, при условие че редовно се подновява срезът, защото порите лесно се запушват.

Петкан показа на Робинзон, че на огъня тази меласа, се карамелизира. Той потапяше в нея плодове и ги печеше на шиш, а също и месо и дори риба.

23.

Но ето че тъкмо заради едно ядене Робинзон и Петкан за пръв път се спречкаха. По-рано преди взрива между тях място за спор нямаше. Робинзон беше господарят. На Петкан не му оставаше друго, освен да се подчинява. Робинзон можеше да хока, дори да бие Петкан. Сега Петкан беше свободен. Беше равен на Робинзон. И значи двамата можеха да се сърдят един на друг.

Тъкмо това се случи, когато Петкан приготви в една голяма мидена черупка нарязана на парчета змия, гарнирана със скакалци. Вече от няколко дни той дразнеше Робинзон, а няма нищо по-опасно от раздражението, когато двама души живеят сами един до друг. Предишната вечер на Робинзон му бе прилошало от костенурковото филе с боровинки, а ето че сега Петкан му пъхаше под носа тая гозба от питон и буболечки! На Робинзон му се повдигна и с един ритник той запрати голямата мидена черупка в пясъка с цялото ѝ съдържание. Силно разгневен, Петкан я вдигна с две ръце и замахна с нея към главата на Робинзон.

Ще се сбият ли двамата приятели? Не! Петкан избяга.

Два часа по-късно Робинзон го видя, че се връща, като теглеше доста грубо след себе си някакво плашило. Главата му беше от кокосов орех, краката и ръцете — от бамбукови пръчки. Отгоре му бяха намъкнати стари Робинзонови дрехи.

Върху кокосовия орех, украсен с моряшка шапка, Петкан бе изрисувал лицето на своя приятел. Той изправи плашилото пред Робинзон.

— Представям ти Робинзон Крузо, губернатор на остров Сперанца — каза той.

После вдигна мръсната празна мида, която все още се въргалише по земята, и с ръмжене я строши о кокосовия орех, който се изтърколи сред изпочупените бамбукови пръчки. След това Петкан прихна да се смее и прегърна Робинзон.

Робинзон разбра урока от тази странна комедия. Един ден, когато Петкан ядеше едри живи палмови червеи, оваляни в мравешки яйца, Робинзон отвратен изтича на плажа. В мокрия пясък извая нещо като легнала по корем фигура с коси от водорасли. Не се виждаше лицето, скрито в сгънатата ръка, но кафявото голо тяло напомняше Петкановото. Робинзон едва беше привършил произведението си, когато се зададе Петкан, още дъвчещ палмови червеи.

— Представям ти Петкан, лапач на змии и червеи — му каза Робинзон, сочейки пясъчната статуя.

После той отрязва една лескова пръчка, окастри я и зашиба гърба и задника на пясъчния Петкан, сътворен нарочно за тази цел.

Оттогава на острова заживяха четирима. Имаше истински Робинзон и плашило Робинзон, истински Петкан и изваян Петкан и всяка злина, която двамата приятели можеха да си сторят — обида, бой или кавга, — стоварваха върху подобие то на другия. Доброто оставаше за тях двамата.

24.

Но Петкан се изхитри да измисли и друга игра, още по-увлекателна и интересна от тази с подобията.

Един следобед той доста грубо сръга Робинзон, който си почиваше под един евкалипт. Беше в одеяние, чието значение Робинзон не схвана веднага. Краката си бе увил в парцали, овързани така, че да приличат на панталон. Къса куртка покриваше плещите му. На главата си бе сложил сламена шапка, но въпреки това се криеше под чадър от палмови листа. Но най-важното, беше с изкуствена брада от залепени по бузите кичурчета памук.

— Знаеш ли кой съм аз? — попита той Робинзон, като се изпъчи величествено пред него.

— Не.

— Аз съм Робинзон Крузо от английския град Йорк, господар на дивака Петкан.

— Ами аз тогава кой съм? — запитва изуменият Робинзон.

— Ти кажи!

Робинзон познаваше твърде добре Петкан, за да не разбере от половин дума какво иска. Той стана и изчезна в гората.

Щом Петкан беше Робинзон, едновременният Робинзон, господарят на роба Петкан, на Робинзон не му оставаше друго, освен да стане Петкан, някогашният роб Петкан. Всъщност той вече не беше с брада и с остригана коса както преди взрива и до такава степен приличаше на Петкан, че не беше нужно кой знае какво да променя, за да изиграе ролята си. Затова просто намаза лицето и тялото си с орехов сок, та да потъмнее, и върза на кръста си кожената препаска на арауканците, която Петкан носеше, когато слезе на острова. После се представи на Петкан и заяви:

— Ето аз съм Петкан.

Тогава Петкан криво-ляво стъкми едно-две засукани изречения на най-добрия си английски, а Робинзон му отвърна с няколко

араукански думи, научени по времето, когато Петкан още не знаеше английски.

— Аз те спасих от сънародниците ти, които искаха да те принесат в жертва на силите на злото — каза Петкан.

И Робинзон коленичи ниско, сведе глава до земята, изричайки благодарности. Накрая взе крака на Петкан и го сложи на тила си.

Често играеха на тази игра. И винаги Петкан даваше знак да започнат. Щом се появеше с чадъра и изкуствената брада, Робинзон разбираше, че насреща му е Робинзон, а той самият трябва да влезе в ролята на Петкан. Впрочем никога не разиграваха измислени сцени, а само епизоди от миналия живот, когато Петкан още беше уплашен роб, а Робинзон — строг господар. Те възпроизвеждаха случката с облечените кактуси, с пресушеното оризище, с лулата, изпушена скришом до барутния склад. Но нито една сцена не се харесваше толкова на Петкан колкото началната, когато арауканците искаха да го пожертвуват, а той бягаше от тях и Робинзон го спаси.

Робинзон бе разбрал, че тези представления са благотворни за Петкан, понеже го избавяха от лошия спомен за робския живот. Но и за Робинзон играта бе полезна, защото постоянно го измъчваха известни угризения, че е бил прекалено строг господар на Петкан.

25.

Веднъж Петкан се върна от разходка с едно малко буренце на рамо. Открил го до старата крепостна стена, докато дълбаел пясъка, за да хване един гущер.

Робинзон дълго мисли, преди да се сети, че навремето бе закопал две бурета с барут, свързани с крепостта посредством конопено въже, та да може да ги възпламени от разстояние. Само едното от двете бурета беше изгърмяло малко след големия взрив. И сега Петкан бе намерил другото. Робинзон се изненада, че той толкова се радва на находката си.

— Какво ще правим с този барут, нали знаеш, че нямаме вече пушка?

Вместо отговор Петкан напъха острието на ножа в процепа на капака и го отвори. После бръкна с ръка и извади шепа барут, който хвърли в огъня. Робинзон отстъпи назад, страхувайки се от взрив. Взрив нямаше, само един голям зелен пламък лумна нагоре с ураганен съсък и мигновено се изгуби.

— Ето, виждаш ли — обясни Петкан, — пушката е най-грозният начин да се гори барут. Щом е затворен в пушката, барутът вика и става лош. А на свобода е красив и си мълчи.

После подкани Робинзон и той да хвърли шепа барут в огъня, но този път Петкан скочи във въздуха едновременно с пламъка, сякаш искаше да потанцува с него. И отново, и отново, и всеки път се вдигаха големи огнени завеси, зелени и танцуващи, а върху всяка една от тях — черната сянка на Петкан в различна поза.

По-сетне изнамериха и друг начин да играят с барута. В едно гърненце събраха борова смола. Смесиха я с барут, а смолата и бездруго гори чудесно. Получи се черна каша, лепкава и страшно запалителна. С нея намазаха стъблото и клоните на едно изсъхнало дърво, което се издигаше на върха на стръмния бряг. Щом се стъмни, го подпалиха — цялото дърво се покри с трепкаща златна броня и горя чак до сутринта като грамаден огнен свещник.

Няколко дни мазаха с барутната каша всички изсъхнали дървета по острова. Вечер, щом им доскучаеше и сънят бягаше от очите им, отиваха заедно да запалят някое дърво. Това беше техният таен нощен празник.

26.

През годините преди взрива и разрушаването на облагородения остров Робинзон се беше постарал да научи Петкан на английски. Начинът беше съвсем прост. Той му показваше маргаритка и казваше:

— Маргаритка.

И Петкан повтаряше:

— Маргаритка.

И Робинзон поправяше грешките в произношението, докато Петкан престанеше да ги прави. После му показваше козел, нож, папагал, слънчев лъч, сирене, лупа, извор, като изговаряше бавно:

— Козел, нож, папагал, слънчев лъч, сирене, лупа, извор.

И Петкан повтаряше след него много пъти поред, докато накрая думата не започваше да излиза правилно от устата му.

Когато стана катастрофата, Петкан вече знаеше достатъчно добре английски, за да разбира заповедите на Робинзон и да назовава всички полезни предмети наоколо. Но ето че един ден Петкан показа на Робинзон едно бяло петно, което потрепваше в тревата, и му каза:

— Маргаритка.

— Да — отвърна Робинзон, — това е маргаритка.

Но едва беше изрекъл тези думи и маргаритката трепна с криле и отлетя.

— Виждаш ли — каза той веднага, — сбъркахме. Това не беше маргаритка, а пеперуда.

— Бялата пеперуда — обори го Петкан — е маргаритка, която лети.

Преди катастрофата, докато беше господар на острова и на Петкан, Робинзон щеше да се ядоса. Щеше да накара Петкан да признае, че цветето е цвете, а пеперудата — пеперуда. Но сега замълча и се замисли.

Друг път двамата с Петкан се разхождаха по плажа. Небето беше синьо и безоблачно, но тъй като беше съвсем ранно утро, на запад още се виждаше белият кръг на луната. Петкан събираше миди и изведнъж

посочи на Робинзон едно гладко камъче, което се открояваше като бяло кръгло петно върху гладкия чист пясък. После вдигна ръка към луната и каза на Робинзон:

— Слушай, луната ли е небесно камъче, или това камъче е пясъчна луна? — и се заля от смях, сякаш предварително знаеше, че Робинзон не ще може да отговори на такъв странен въпрос.

После настъпи период на лошо време. Черни облаци се струпаха над острова и скоро дъждът започна да барабани по листата, да издига по повърхността на морето милиарди гъбки и да се стича по скалите. Петкан и Робинзон се бяха подслонили под едно дърво. Изведнъж Петкан изскочи под дъжда. С отметната назад глава остави водата да се стича по бузите му. После се приближи до Робинзон.

— Гледай — каза му той, — нещата са тъжни и плачат. Дърветата плачат, скалите плачат, облаци плачат и аз плача с тях. Ох, ох, ох! Дъждът е голямата скръб на острова, на всичко...

Робинзон започваше да разбира. Полека-лека приемаше, че най-далечни едно от друго неща, като луната и камъчето, сълзите и дъждът, могат да си приличат, и то така, че да се смесят, и че думите прелитат от едно нещо на друго, дори ако от това представите малко се объркват.

Той напълно навлезе в играта, когато Петкан му обясни правилата на „араукански портрет с пет белега“. Например казваше:

— То е майка и те люлее, то е готвач, който соли гозбата ти, то е армия войници и те държи в плен, то е огромно животно и се гневи, вие и блъска, когато духа вятър, то е змийска кожа с хиляди люспи и те проблясват на слънцето. Що е то?

— Океанът — тържествуваше Робинзон.

И за да му покаже, че е разбрал правилата на играта, на свой ред питаше Петкан:

— То е огромно руно, в което двама мъже се крият като бълхи, то е вежда, смръщена над огромното морско око, то е малко зелено посред много синьо, малко сладка вода посред много солена вода, закотвен, вечно неподвижен кораб. Що е то?

— Нашият остров Сперанца — викаше Петкан и бързаше сам да зададе друга гатанка: — Да беше дърво, щеше да е палма заради жълто-червеникавите косми по стъблото. Да беше птица, щеше да е тихоокеански гарван заради продрания и лаещ вик. Да беше част от моето тяло, щеше да е лявата ми ръка заради верността, с която помага

на дясната. Да беше риба, щеше да е чилийска щука заради острите зъби. Да беше плод, щеше да е два лешника заради кафявите малки очи. Що е то?

— Тен, нашето добро куче — отвърна Робинзон. — Познах го по жълто-червеникавата козина, по неговия лай, верността му, острите зъби и по кафявите малки очи.

Но от пробудения спомен за добрия мъртъв Тен Робинзон почувствува как изведнъж му стана мъчно, някаква странна буца застана на гърлото му и го задави.

Петкан забеляза това и се ядоса на своята несъобразителност.

27.

Една сутрин Петкан се събуди от гласа на Робинзон, който го викаше по име. Той стана и се огледа. Нямаше никого. И все пак не беше насън. Изведнъж, точно над главата му, от клоните на храста, под който беше заспал, викът прокънтя отново:

— Петкане, Петкане.

Той стана и огледа листака на дръвчето. И тогава пред очите му една сиво-зелена птица излетя с нещо като кикот към горичката, където двамата приятели рядко стъпваха.

Петкан реши да си изясни какво става и се запъти към тази точка на острова. Не стана нужда да търси дълго — едно от най-красивите дървета, магнолията, изглеждаше отрупано с едри странни плодове, а те в действителност се оказаха гнезда на папагали.

Следобед се върна на същото място с Робинзон. Папагалите вдигаха голяма връва в клоните на магнолията, но при появата на двамата приятели изведнъж млъкнаха и Петкан и Робинзон се спряха под дървото сред пълно мълчание.

— Никога не съм виждал папагали на острова — каза Робинзон. — Трябва да са долетели всички вкупом, за да снесат яйцата си, и явно идват от някой немного отдалечен остров.

Петкан отвори уста, за да му отвърне, но го прекъсна какофонията на папагалите, които се разкряха отново:

„Никога не съм виждал, никога не съм виждал, никога не съм виждал“ — викаше единият *„Някой остров, някой остров“* — повтаряше другият, *„Всички вкупом, всички вкупом, всички вкупом“* — дърдореше трети, а цялата група зелени птици, кацнали на най-близкия клон, им кряскаха в ушите: *„Много отдалечен, много отдалечен, много отдалечен“*.

Оглушали от целия този шум, Петкан и Робинзон хукнаха към големите борове около плажа.

— Наистина за пръв път от корабокрушението насам ме тормози шум от гласове — извика Робинзон, който си спомняше за дългите

години, прекарани в самота.

— *Шум от гласове, шум от гласове, шум от гласове* — обади се някой от клоните на най-близкия бор.

Трябваше да избягат още по-надалеч, до самото море, където вълните с трясък се стоварваха на мокрия пясък.

Оттогава на Робинзон и Петкан им стана много трудно да си кажат каквото и да е, без някой подигравателен глас, идващ от храста или от съседното дърво, да не ги прекъсне начаса, повтаряйки част от думите, които бяха проговорили. На Робинзон му омръзна и вече не се движеше без тояга, която гневно мятеше по посока на гласа. Така и не можа да уцели нито един папагал, но често виждаше птицата да излита с вик, напомнящ подигравателен смях.

— А пък аз мисля, че това е добър урок. — Каза му Петкан няколко дни по-късно. — Ние прекалено много говорим. Невинаги е хубаво да се говори. В моето племе, при арауканците, колкото си помъдър, толкова по-малко приказваш. Колкото повече приказваш, по-малко те уважават. Най-бъбривите животни са маймуните, а сред хората — малките деца и бабите.

И този път той не се смути, когато току под краката му отекна едно безкрайно: „*Малките деца, малките деца...*“

Той показа на Робинзон няколко жеста с ръце, които можеха да изразяват най-важните неща.

Така Робинзон и Петкан прекараха в мълчание няколко седмици. Една сутрин, след като яйцата на папагалите се бяха измътили, папагалчетата се излюпиха и малките се научиха да летят, на брега се струпа голямо шумно сборище. После, тъкмо когато слънцето изгряваше, птиците като една излетяха към морето и един огромен облак, зелен и заоблен като ябълка, постепенно се смали и изчезна към хоризонта...

Робинзон и Петкан пак започнаха да си приказват и бяха щастливи отново да чуват звука от собствените си гласове. Но опитът им бе от полза и от този момент нататък често по взаимно съгласие двамата млъкваха и се разбираха само с ръце.

28.

Козите, опитомени и затворени в кошари от Робинзон, отново бяха подивели. Но както почти всички животни на свобода, те се събираха на групи, водени от най-силните и най-мъдрите козли. Тези пръчове главатари от своя страна се подчиняваха на един пръч цар, много едър и силен, наречен Андоар.

Когато стадото беше застрашено от опасност, то се скупчваше — обикновено на някое възвишение или скала, — всички животни от първата редица навеждаха глави и изправяха пред неприятеля непреодолима стена от рога.

Петкан си беше измислил опасна игра, която страшно му харесваше. Бореше се с козлите, като гледаше да ги изненада сами. Побегнеха ли, тичешком ги настигаше. Хващаше ги за рогата и ги поваляше. За да бележи онези, които вече бе победил по този начин, им окачваше на вратовете малки гердани от лиани.

Случи се така, че по време на такъв лов Петкан намери в една вдлъбнатина на скалата ранена козичка и я прибра. Тя лежеше със строшен предеш крак. Беше съвсем младичка, бяла и още без рога. Петкан измайстори шини от пръчки и ги завърза около счупената кост. Без съмнение някоя по-стара и по-мъдра коза щеше да свикне с това приспособление, което ѝ пречеше да прегъва коляно. Но Анда — така я нарече Петкан — не можеше да стои на едно място. Подскачаше като луда, непрекъснато падаше на шините и много я болеше. Накрая неизменно успяваше да се освободи от тях и веднага се свличаше настрани и врещеше жалостиво.

Робинзон смяташе, че трябва да я заколят. По цял свят колят козите, овците и дори конете със счупени крака. Тези животни не понасят принудата на гипса или шините, стегнали неподвижно счупените кости.

Петкан се заинати на всяка цена да спаси Анда. Така да е — щом не може да върви, нито да тича, нито да скача, той ще я обездвижи напълно! И я завърза за нещо като дървена рамка, положена на земята.

В началото Анда, легнала на една страна, се мятеше, за да се отскубне и врецеше сърцераздирателно. Постепенно обаче се примири и започна да приема дъхавата трева и прясната вода, която два пъти на ден ѝ носеше Петкан.

След двацетина дена Петкан я освободи. Козичката опита веднага да се затича, но мускулите ѝ се бяха схванали. Залиташе като пияна. Трябваше наново да се учи да ходи. Търпението на Петкан се оказа безгранично. Придържаше я от страни между двата си крака и напредваше стъпка по стъпка, докато малките копитца потрепваха и несръчно се препъваха в камъните. Най-сетне малката Анда започна отново да скача и да тича и представляваше чудесна гледка, докато се мятеше от скала на скала — ту зад Петкан, ту пред него, но тогава той с мъка я настигаше.

Да тича се научи, но за нищо на света не искаше да пасе сама. Сложеше ли я наред поляна, покрита с треви и цветя, или под нежната шума на някой храст — защото козите предпочитат листа пред тревата, — тя врецеше срещу Петкан и чакаше да ѝ подаде с ръка листата, накъсани специално за нея.

Петкан и Анда бяха неразделни. Нощем Петкан се заравяше в топлатата и жива козина на Анда, изтегната върху него. През деня тя не се отделяше ни крачка от него.

— Ще видиш — казваше той на Робинзон. — След време, като ѝ дойде млякото, няма да я доя, както правехме преди. Ще бозая направо от нея, като от майчица.

И при тази мисъл се заливаше от радостен смях. Робинзон го слушаше с известна завист, защото се чувствуваше настрана от тази близост, която свързваше Петкан и козичката.

— От катастрофата насам ти искаш на Сперанца всички да са свободни — каза му той — и да няма вече домашни животни. Тогава защо задържаш Анда?

— Анда не е домашно животно — отвърна Петкан с достойнство. — Тя е свободна. Остава с мен, защото ме обича. Ако някой ден пожелае да си отиде, няма да я спирам.

Но една сутрин Петкан се събуди с чувството, че нещо се е случило, докато той е спял. Анда си беше в ръцете му, както обикновено, но въпреки това Петкан долови, че изглежда някак

странно. А и наоколо се носеше някаква силна миризма, миризмата на пръч. Той не каза нищо, но мисли за това през целия ден.

През следващата нощ спа нащрек. И ето че в полунощ храстът, до който бе легнал, се разтвори като огромен цвят и в средата се показа най-красивата глава на козел, която някога беше виждал. Издължени златни очи пламтяха сред гъстата козина, изящна свилена брадичка се поклащаше под муцуната. От челото стърчаха огромни, черни и прешленести рога. В същото време лекият ветрец довя към Петкан ужасната смрад на животинска пот и мускус. Макар и никога да не бе го виждал, Петкан веднага позна Андоар, царя на козите от Сперанца. Но и Анда явно го бе видяла, защото започна леко да се дърпа от прегръдката на Петкан, сякаш искаше да се измъкне, без да го събужда. Петкан обаче я стисна по-силно, за да не избяга, и накрая големият козел изчезна. Точно тогава той се сети какво бе казал на Робинзон: „Ако Анда пожелае да си отиде, няма да я спирам.“ И се изчерви от срам под мургавата си кожа.

Целият следващ ден старателно плете от ярки лиани най-здравия и най-хубав гердан досега — гердана на цар Андоар. После тръгна към планината да търси съперника си.

Откри го на върха на една скала, застинал като огромна космата статуя. Петкан бавно изпълзя нагоре по скалата, стиснал в зъби шарения гердан от лиани, белега за неговата победа над Андоар. На върха на скалата мястото наистина не достигаше за двама. Но козелът продължаваше да стои, без да мръдне. Петкан не знаеше какво да прави. Да го предизвика ли? Той се приближи с гердана в протегнатата си длан. Насмалко да докосне козела, но той внезапно се метна с един метър напред и опаса Петкан през кръста с рогата си. Индианецът бе стиснат от великански клещи. После козелът врътна глава настрани, Петкан изгуби равновесие и полетя от скалата. За късмет, височината не беше кой знае каква, но в подножието растяха тръни и див чемшир и жестоко го издраха.

Наложи се Петкан няколко дни да лежи в хамака. Робинзон го налагаше с лапи от мокър мъх, а Анда му ближеше раните. Той говореше само за Андоар — как отново ще го открие, за да си премерят силите, и понеже бе достоен съперник, непрекъснато възхваляваше царя на козите. Присъствието на Андоар — казваше той — можело да се долови от сто метра по ужасната воня. Андоар никога

не бягал, когато го доближат. Андоар не го нападнал след сгромолясането от скалата, за да го довърши, както щял да направи всеки друг козел...

Петкан беше доста изнемощял. Не ставаше изобщо, освен, за да наскубе трева и да донесе вода за Анда. Една нощ, съвсем изтощен, заспа дълбоко. На другата сутрин се събуди много късно — Анда беше изчезнала.

— Нали виждаш — каза той на Робинзон, — пожела да си отиде и си отиде.

Но Робинзон не се лъжеше толкова лесно и му се изсмия в лицето. Тогава Петкан се закле в себе си, че ще намери Андоар, ще му нахлузи гerdана от лиани и ще си вземе Анда обратно.

Когато оздравя, Робинзон се опита да го възпре от повторно мерене на силите с царя на козите. Първо, заради миризмата, с която Петкан се връщаше целият просмукан след битките с козлите. Освен това играта беше наистина опасна, както го доказваха падането от скалата и раните му. Каквото и да му говореше обаче, всичко беше напразно. Петкан искаше да си уреди сметките и с усмивка приемаше всички възможни опасности. Една сутрин отново потегли към големите скали да дири противника си.

Не стана нужда да го търси дълго. Силуетът на огромния мъжкар се извисяваше сред множеството кози и ярета, които се разбягаха на всички страни, когато Петкан се приближи. Само една бяла козичка остана предано до царя и Петкан с голямо неудоволствие разпозна Анда. Тя едничка не пасеше. Това вършеше вместо нея Андоар: изтръгваше кичур трева и ѝ го поднасяше. Козичката го улавяше със зъби и няколко пъти поклащаше глава, сякаш за да благодари. Ревността жегна Петкан.

Андоар изобщо нямаше намерение да бяга. Застанал бе сред нещо като арена, оградена от едната страна с отвесна каменна стена и отворена от другата към пропаст, трийсетина метра дълбока.

Петкан развърза гerdана, навит около китката му, и предизвикателно го размаха под носа на козела. Животното веднага спря да дъвче — дълъг стрък трева остана да стърчи между зъбите му. После се изсмия в брадата си и се изправи на задни крака, сякаш да се попъчи малко. Направи така няколко крачки към Петкан, като махаше във въздуха с предни копита и разтърсваше огромните си рога — един

вид поздрав към невидима тълпа, дошла да му се възхити. Петкан гледаше онемял това нелепо представление. Този миг разсеяност го погуби. Животното беше вече на няколко крачки от него, когато стъпи здраво на земята и се хвърли със страшен устрем към него. Летеше като стрела към гърдите на индианеца. Петкан отскочи настрана, но за малко закъсня. Страхотен удар в дясното рамо го завъртя на място. Той се удари болезнено в камъните и се простря на земята.

Ако скочеше веднага, нямаше да успее да избегне нова атака. И той остана да лежи възник, а през полузатворените си клепачи виждаше само късче синьо небе. Изведнъж небето причерня и една космата и брадата глава с муцуна, изкривена в някакво подобие на хилене, се надвеси над него. Той понечи да се размърда, но рамото толкова го заболя, че изгуби съзнание.

Когато отново отвори очи, слънцето беше в най-високата си точка и го обливаше с непоносим пек. Той се подпря на лявата ръка и подви крака под себе си. Светлината отскачаше в каменната стена като в огледало. Козелът не се виждаше. Петкан се изправи с клатушкане и тъкмо да се обърне, чу зад гърба си тропот от копита по камъните. Шумът се приближаваше толкова бързо, че той не се и опита да се извърне с лице, а се изви наляво, откъм: здравото рамо. Удар под кръста го накара да политне с разперени ръце. Андоар се беше заковал внезапно на жилестите си крака. Петкан окончателно изгуби равновесие и се стовари върху гърба на козела. Андоар приклепна под тежестта, после се изправи и се втурна с пълна сила напред.

Рамото го болеше нетърпимо и индианецът гледаше само да се вкопчи колкото може по-здраво в животното. Стискаше рогата най-долу, в основата, краката му притискаха козината на хълбоците, пръстите на краката се заплитаха в нея. Козелът правеше невъобразими скокове, за да се отърси от това голо тяло, което го задушаваше. Обиколи няколко пъти каменната кариера, където беше срещнал Петкан, без ни веднъж да залитне сред скалите. Петкан чувствуваше непоносими болки, искаше му се да повърне и се страхуваше да не припадне отново. Трябваше да спре Андоар. Ръцете му се плъзнаха по черепа на животното и затулиха очите му. Щом не вижда, не може да не спре. Но Андоар не спря. Продължи право напред, сякаш нямаше никакви препятствия. Копитата му изчаткаха

върху каменната плоча на ръба на пропастта и двете тела, слети едно с друго, полетяха в бездната.

29.

На два километра оттам Робинзон бе проследил през далекогледа двубоя и падането на двамата противници. Той познаваше тази част на острова и бе наясно, че до дъното на пропастта се стига по една тясна пътека, която се вие по склона на планината.

Вече се смрачаваше, когато сред хилавите храсти, израсли между камъните, откри трупа на Андоар. Наведе се със запушен нос над голямото кафяво туловище и веднага видя цветния гердан, здраво стегнат около врата. Отзад се разнесе смях и той се изправи. Пред него стоеше Петкан — целият изподран, с натъртено рамо, но очевидно напълно щастлив. Анда се притискаше отстрани и ближеше ръцете му.

— Царят на козите беше отдолу и ме защити, когато паднахме — обясни той. — Големият козел умря, защото спаси мен, но скоро ще го накарам да лети и да пее.

30.

Петкан се оправяше от изтощението и раните с бързина, която всеки път смайваше Робинзон. След няколко дена се върна при трупа на Андоар. Първо отрязва главата и я положи на върха на един мравуняк. После срязва кожата по краката и по цялата дължина на гърдите и корема. Накрая я одра изцяло и я просна на земята. От трупа взе само червата. Изми ги грижливо и ги остави да се сушат на клоните на едно дърво. След това, като си тананикаше, се запъти към брега на морето с тежката мазна кожа на Андоар под мишница. Дълго я плави във вълните, за да се просмуче с пясък и сол, сетне я изстърга с мидена черупка, за да махне козината до последното косъмче. Тази работа му отне няколко дни. Дойде време да изпъне кожата на два дървени лъка като на барабан. Когато изсъхна хубаво; я изглади с пемзено камъче.

— Андоар ще лети, Андоар ще лети — повтаряше той възбудено, но не пожела да разкрие какво е намислил.

31.

От най-ранно детство на Робинзон му се завиваше свят от високо. Само да се качеше на стол и му прилошаваше. Един ден беше решил да разгледа камбанарията в родния си град Йорк. След дълго катерене по стръмната и тясна вита стълба сянката на стените внезапно отстъпи назад и той се озова в небесата, на тясна площадка, откъдето се виждаше целият град и жителите ситни като мравки. Робинзон зарева от ужас и трябваше да го свалят като вързоп, с увита в ученическото му наметало глава.

И за да се излекува сега, всяка сутрин сам си налагаше да се изкатери на някое дърво. Навремето подобно занимание щеше да му се стори безполезно и смешно. Откак бе приел Петкан за образец, реши, че е важно да се освободи от този кошмарен световъртеж.

Тази сутрин си бе избрал голямата араукация, едно от най-високите дървета на острова. Хвана се за най-ниския клон и се повдигна на коляно. След това един по един изкачи етажите от клони, като си мислеше, че от върха на дървото ще посрещне малко по-рано изгрева. Колкото по-нагоре се катереше, толкова по-силно усещаше как дървото потреперва и се люлее на вятъра. От световъртежа започваше да му прилошава. Наближаваше върха, когато изведнъж се усети увиснал в празното: явно светкавица бе оголила два метра от ствола. Робинзон допусна грешката на всички онези, които се страхуват от височина — погледна в краката си. Видя само преплетени клони, спускащи се като спирала към земята. Парализира се от страх и се вкопчи с ръце и крака в дънера. И тогава най-сетне проумя, че не бива да гледа надолу, а нагоре: Вдигна очи. Сред синьото небе една голяма златна птица с ромбоидни очертания се рееше по волята на вятъра. Петкан беше изпълнил загадъчното си обещание — беше накарал Андоар да лети.

32.

Отначало върза на кръст, три тръстикови пръчки. После проби дупки в края на всяка и прекара през тях едно черво. Върху тази лека и здрава рамка опъна кожата на Андоар, като подгъна и приши краищата ѝ върху червото. Съедини двата края на най-дългата пръчка с доста хлабава връв и я свърза с въжето на хвърчилото в грижливо избрана точка, защото от това зависеше дали то ще пази равновесие на вятъра.

Петкан се бе заловил с работа още при първите отблясъци на зората и сега голямата птица от кожа, едва-що завършена, потрепваше на вятъра в ръцете, му, сякаш нямаше търпение да полети. На плажа индианецът изкрещя от радост, когато Андоар, изопнат като лък, се издигна с бързината на ракета, влачейки опашка от черни ѝ бели пера.

Робинзон бързо слезе от дървото, за да отиде при него. Намери го на пясъка с кръстосани зад тила ръце, а в нозете му се свиваше на кравай козичката Анда. Въжето на хвърчилото беше завързано за глезена му. Робинзон се излегна до него и двамата дълго гледаха причудливия полет на Андоар сред облаците — ту се издигаше и гмуркаше, ту целият затреперваше от напора на вятъра, или пък внезапно се отпускахе в настъпилото затишие. Изведнъж Петкан скочи на крака и без да отвързва въжето на хвърчилото, все така омотано на глезена му, започна да повтаря въздушния танц на Андоар. Като пееше и се кискаше, той се сви на топка, скочи с вдигнати ръце, търколи се на земята, опъна левия крак към небето, завъртя се, съпътствуван от подскоците на Анда. А там горе, всред облаците, чудната златна птица, свързана с тристаметрова връв за глезена на индианеца, танцуваше с него — въртеше се, устремяваше се надолу, подскачаше.

Следобед двамата се посветиха на риболов с хвърчилото, както и до днес го правят на Соломоновите острови. Завързаха в задния край на пирогата връвта на Андоар, а от опашката на хвърчилото висеше влакно със същата дължина, накрая е кукичка, потулена в сноп пера. Робинзон бавно гребеше срещу вятъра, а далеч зад лодката снопчето

пера бляскаше над вълните. От време на време някоя едра риба се хвърляше към тази стръв и налапваше куката. Тогава Петкан и Робинзон виждаха как в небето голямото хвърчило заиграва като плувката на обикновена въдица, когато рибата, кълве. Робинзон правеше полукръг, гребеше по посока на вятъра и бързо стигаше до края на влакното, а Петкан го теглеше. В дъното на лодката се трупаха лъскавите тела на рибите, заоблени, със зелени гърбове и сребристи страни. Петкан реши да не връща Андоар на земята през нощта. Вечерта го завърза за пиперовото дърво, на което висеше хамакът му. Така, като домашно животно, вързано с въже, Андоар прекара цялата нощ в краката на своя господар. Той го придружаваше и през целия следващ ден. Но втората нощ вятърът стихна съвсем и се наложи да прибират голямата птица от една поляна с цветя, където леко се беше приземила. След няколко неуспешни опита Петкан се отказа да я издигне отново. Той сякаш я забрави и цяла седмица само се излежава. Тогава, изглежда, се сети за главата на козела, оставена върху мравуняка.

33.

Малките мравки се бяха потрудили съвместно. Нямаше помен от дългите бели и кафяви косми, от брадата и месото. Дори отвътре главата беше идеално почистена. Този ден Петкан се върна при Робинзон, стиснал в ръка един чудесен бял череп, съвсем сух, с два великолепни прешленести черни рога във формата на лира. Случайно бе намерил и цветния гердан, увесен около врата на Андоар и го върза в основата на рогата, както се украсяват с панделка косите на момиченце.

— Андоар ще пее! — обеща той с тайнствено изражение на загледалия се в ръцете му Робинзон.

Първо издяла от сиколнорово дърво две малки пръчки с различна дължина. С по-дългата свърза върховете на двата рога през дупки, пробити в краищата ѝ. После закрепил и другата отпред, успоредно на горната, точно в средата на черепа. Малко по-горе, между очните кухини, поставил една борова дъсчица с дванайсет тесни улея на предната страна. Най-накрая свали червата на Андоар, които все още се развяваха в клоните на дървото — тясна жилава каишка, изсушена от слънцето, — и ги нарязал на еднакви части, по един метър.

Когато го видя с клинчета да изпъва между двете пречки дванайсетте отрязъка от червата, които щяха да красят челото на Андоар, Робинзон разбра, че майстори еолова арфа. Еоловата арфа е инструмент, който се оставя на открито или на течение и свиращ е вятърът — той опъва струните. За да трептят всички едновременно, в хармония, трябва да се настроят в унисон или в октави.

Петкан привързал от двете страни на черепа по едно крило от лешояд, което да насочва към струните и най-слабия полъх на вятъра. Сетне еоловата арфа намери мястото си в клоните на един изсъхнал кипарис, извисил тънкия си силует сред скалите на едно ветровито място, открито от всички страни. Щом Петкан я нагласил, тя тутакси се обади с ясен, кадифен и жалостив глас, въпреки че не се чувствуваше никакъв полъх. Петкан дълго седя заслушан в тази музика, така тъжна

и сладостна, че сълзи напиреха в очите. Най-сетне изкриви пренебрежително лице и показа на Робинзон два пръста. С това искаше да каже, че вятърът е съвсем слаб и от дванайсетте струни трептят само две.

Трябваше да изчакат един месец до следващата буря и едва тогава Андоар се съгласи да запее с пълен глас. Робинзон си бе избрал жилище в клоните на една араукария — там си направи навес от обелена кора. Една нощ Петкан дойде при него ѝ го дръпна за крака. Извил се бе буреносен вятър и в оловносивото небе луната като хвърлен диск устремно се плъзгаше сред разпокъсаните облаци. Петкан затегли Робинзон към кипариса. Още преди да стигнат до дървото, на Робинзон му се счу някакъв небесен концерт, в който се долавяха гласове на флейти и цигулки. Вятърът се усили още повече, когато двамата приятели стигнаха до пеещото дърво. Хвърчилото, завързано изкъсо за най-високия клон, потрепваше като кожа на барабан, ту застиваше и само глухо потръпваше, ту рязко сменяше посоката. Под постоянно променящата се лунна светлина двете крила на лешояда се свиваха и разтваряха по волята на поривите на вятъра. Летящият Андоар и пеещият Андоар сякаш си бяха дали среща на това злокобно тържество. И над всичко се извисяваше музиката — тържествена и прекрасна, безкрайно покъртителна, все едно жалбата на големия козел, загинал, спасявайки Петкан.

Робинзон, Петкан и козичката Анда, сгушени под една скала, не можеха да откъснат широко отворените си очи от тази страховита гледка и в безмълвен унес слушаха песента, която сякаш едновременно се лееше от небето и извираше от недрата на земята.

34.

Петкан береше цветя сред безредно струпаните скали, когато забеляза една бяла точка към източната страна на хоризонта. Той хукна презглава да предупреди Робинзон, който тъкмо се бръснеше. Робинзон вероятно се развълнува, но с нищо не се издаде.

— Значи ще си имаме гости — каза той просто, — още един повод да довърша тоалета си.

Петкан не можеше да си намери място от възбуда и се изкатери на върха на едно дърво. Беше взел и далекогледа и го насочи към кораба, който вече ясно се виждаше. Беше марселна^[1] шхуна, източен платноход, създаден да пори колкото може по-бързо вълните, с две високи мачти: предната — с четвъртито платно, задната — с триъгълно. Носеше се с не по-малко от десет-дванайсет възли право към бластия бряг на острова. Петкан побърза да съобщи всичко това на Робинзон, който разресваше с голям кокален гребен рижата си грива. После отново се качи в наблюдателницата си. Капитанът явно си бе дал сметка, че от тази страна островът е недостъпен, понеже корабът смени посоката и с леко събрани платна заплува успоредно на брега.

Петкан слезе да съобщи на Робинзон, че гостите заобикалят дюните и по всяка вероятност ще хвърлят котва в Залива на спасението.

Сега най-важното бе да се разбере националността на кораба. Робинзон отиде до последната завеса от дървета, ограждащи плажа, и насочи далекогледа към платнохода, спрял на около четиристотин метра от брега. Няколко мига по-късно се чу как подрънква котвената верига.

Робинзон не бе виждал такъв модел кораби, очевидно пуснат отскоро, но разпозна английското знаме, развято на вятъра. Екипажът беше спуснал лодка в морето и греблата вече удряха вълните.

Робинзон силно се вълнуваше. Той не знаеше от колко време е на острова, но имаше чувството, че е прекарал тук по-голямата част от

живота си. Казват, че преди да умре човек, целият му живот минава пред очите му. Нещо такова стана и с Робинзон, който отново видя корабокрушението, правенето на „Избавление“ и неуспеха, страшното падение сред тинята, трескавото разработване на острова, после пристигането на Петкан, работата, с която Робинзон го товареше, взривът и разрушаването на цялото му дело; после дългия радостен и блажен живот, изпълнен с буйни и здрави игри, с винаги неочакваните хрумвания на Петкан. Нима всичко това ще свърши?

В лодката се виждаха струпани бурета за запасите прясна вода. Отзад стоеше прав въоръжен човек с ботуши и сламена шапка, нахлупена над черна брада — очевидно капитанът.

Носът на лодката застърга по дъното и се вирна нагоре, преди да спре. Мъжете скочиха сред разпенените вълни и я изтеглиха на пясъка, по-далеч от прибоя. Черната брада протегна ръка на Робинзон и се представи:

— Уилям Хънтър от Блякпул, капитан на шхуната „Бялата птица“.

— Кой ден сме днес? — запита Робинзон.

Учуден, капитанът се обърна към човека, който го придружаваше, навярно помощника му.

— Кой ден сме днес, Джоузеф?

— Събота, 22 декември 1787 година, сър — отвърна той.

— Събота, 22 декември 1787 година — повтори капитанът, вече обърнат към Робинзон.

Мозъкът на Робинзон трескаво заработи. Корабокрушението с „Вирджиния“ бе станало на 30 септември 1759 година. Значи са изминали точно двайсет и осем години, два месеца и двайсет и два дни. Умът му не можеше да приеме, че толкова дълго е прекарал на острова! Въпреки всичко, което се беше случило от пристигането му на тази безлюдна земя, струваше му се невъзможно да е изминал срок от над двайсет и осем години между корабокрушението на „Вирджиния“ и пристигането на „Бялата птица“. Имаше и още нещо: той пресметна, че ако сега е 1787 година, както казваха новопристигналите, значи той е точно на петдесет години. Петдесет години! Общо взето, възраст на застаряващ човек. А с този щастлив и свободен живот на Сперанца и най-вече благодарение на Петкан той се чувствуваше от ден на ден все по-млад. За всеки случай, от страх да не

го сметнат за лъжец, реши да скрие от пришълците истинската дата на корабокрушението.

— Бях изхвърлен на този бряг, когато пътувах на борда на гальотата „Вирджиния“ с капитан Петер ван Дейсел от Флесинг. Аз единствен оцелях от катастрофата. За нещастие, от сътресението загубих отчасти паметта си и никога не можах да се сетя на коя дата се случи това.

— Не съм чувал за такъв кораб в никое пристанище — забеляза Хънтър, — но вярно, че войната с Америка обърка всички морски връзки.

Робинзон естествено не знаеше, че английските колонии в Северна Америка са се разбунтували срещу Англия, за да извоюват независимостта, и че войната е продължила от 1775 до 1782 година. Но той се въздържа да разпита по-подробно, за да не се издаде.

През това време Петкан помагаше на хората да разтоварят буретата и ги поведе към най-близкия водоизточник. Робинзон разбираше, че причината индианецът да предлага услугите си на моряците с такава любезност, е надеждата час по-скоро да го отведат на „Бялата птица“. Той също трябваше да си признае, че изгаря от любопитство да стъпи на борда на стройния платноход, създаден сякаш нарочно, за да подобри всички рекорди по бързина, вероятно стъкмен по последната дума на ветроходството. В същото време капитан Хънтър, помощникът Джоузеф и останалите, които се суетяха край него, му изглеждаха грозни, недодялани, груби и жестоки и се питаше ще успее ли някога отново да заживее със себеподобните си.

Поведе Хънтър из острова, да му покаже находищата на дивеч и зелена храна като мокреш и калдъръмче, с която екипажите се предпазват от скорбут в морето. Мъжете се катереха по люспестите стволове и сечаха със саби палмовите зелки, кънтеше смехът на онези, които преследваха козите с въжета в ръка. Ставаше му болно, като гледаше как тези развилнели се грубияни съсипват дърветата и изтребват животните на неговия остров, но не искаше да се покаже егоист към първите хора, които виждаше след толкова години. На мястото, където някога се издигаше банката на Сперанца, високи треви с копринен шепот се огъваха под вятъра. Някакъв моряк намери там една след друга две златни монети. Свика веднага с гръмогласни крясъци другарите си и след ожесточени препирни те решиха да

опожарят цялата поляна, за да им е по-лесно да търсят. Робинзон не можа да отпъди мисълта, че в края на краищата това злато е негово, а след пожара животните ще останат без най-хубавото пасище в целия остров. Всяка новонамерена жълтица предизвикваше сбивания, лееше се кръв, кръстосваха се ками и саби.

За да отвлече вниманието си от това зрелище, Робинзон заговори Джоузеф — помощника. Той веднага разпалено започна да му описва търговията с роби, с която се доставяше работна ръка за памучните плантации в Южните щати. Грабват негрите от Африка, тъпчат ги в специални кораби, наблъскани като стока. В Съединените щати ги продават и натоварват кораба с памук, захар, кафе и индиго — изгоден товар за връщане, който намира добър пазар в европейските пристанища. Тогава Хънтър взе думата и през смях разказа как по време на войната потопил няколко френски кораба с войници, изпратени в подкрепа на американските въстаници. Всички се издавили пред очите му. Робинзон имаше чувството, че е повдигнал камък и наблюдава пъкането на черните мокрици.

Лодката бе направила вече един курс до кораба, претоварена със зеленчуци, плодове и дивеч, сред които се мятаха вързани ярета. Хората чакаха заповедта на капитана, за да тръгнат втори път.

— Ще бъде чест за мен да споделите трапезата ми — каза той на Робинзон.

И без да дочака отговор, заповяда да откарат прясната вода и да се върнат, за да го вземат заедно с госта му!

Първото нещо, което Робинзон видя на борда на „Бялата птица“, беше сияещият Петкан, пристигнал с предишния курс на лодката. Екипажът бе приел индианеца и той изглеждаше вече изцяло запознат с кораба, все едно се бе родил на него. Пред очите на Робинзон той пълзеше нагоре по вантите, стъпваше до вахтената площадка, оттам по стъпенките се добираше до края на реята и с буен щастлив смях се люлееше на петнайсет метра над вълните.

Тогава Робинзон се сети, че Петкан обича всичко, свързано с въздуха — стрелата, хвърчилото, еоловата арфа, — и този чудесен, строен платноход, лек и бял, сигурно е най-прекрасният въздушен предмет, който някога е виждал. Лека тъга сви сърцето му при мисълта, че индианецът много повече от него се радва на „Бялата птица“.

Робинзон едва бе направил няколко крачки по палубата, когато зърна една дребна човешка фигура — полугола, вързана за предната мачта. Беше дете, към дванайсетинагодишно, мършаво като оскубано пиле, гърбът му целият бе нашарен с кървави белези. Лицето му не се виждаше, но косите му образуваха червена къделя, разстлана по слабичките, изпъстрени с лунички рамене. Робинзон забави крачка.

— Това е Ян, нашият юнга — каза му капитанът. После се обърна към Джоузеф. — Какво пак е направил?

Тутакси едно червендалесто лице, окичено с готварска шапка, се подаде от люка на кухнята като дявол от кутия.

— За нищо не го бива — почна главният готвач. — Тази сутрин ми опропасти един пилешки пастет — посолил го три пъти от разсеяност. Нашарих гърба му с камшика. И още бой го чака, ако не се научи да си отваря очите.

И главата изчезна също тъй внезапно, както се беше появила.

— Отвържи го — каза капитанът на помощника. — Ще ни трябва за сервирането.

Робинзон обядва насаме с капитана и помощника му. Никой, нищо не спомена за Петкан, който навярно се хранеше с екипажа. Той едва се справи с гозбите и плувналите в сос изобилно подправени меса, които на няколко пъти сипваха в чинията му. Съвсем беше отвикнал от подобни тежки ястия, нали от толкова време вече поемаше само леки, пресни и естествени храни.

Юнгата Ян прислужваше до половината скрит в една огромна престилка. Робинзон потърси погледа му под непокорните коси, но момчето бе така погълнато от страха си да не сбърка в нещо, че изглежда, не го виждаше. Капитанът стоеше мрачен и не обелваше дума. Разговорът се поддържаше от Джоузеф, който обясняваше на Робинзон последните постижения на платноходната техника и корабоплаването.

След обяда Хънтър се оттегли в каютата си, а Джоузеф отведе Робинзон на командния мостик. Искаше да му покаже един уред, отскоро въведен в корабоплаването — секстант, — с който се измерва височината на слънцето над хоризонта. Докато слушаше разпалените обяснения на Джоузеф, Робинзон с удоволствие разглеждаше красивия предмет от мед, скъпо дърво и слонова кост, изваден от сандъчето.

След това Робинзон отиде на палубата, да си полегне както беше свикнал. Над него върхът на мачтата описваше неравни кръгове сред съвсем синьото небе, в чийто край се губеше прозрачният лунен сърп. Извиеше ли глава, виждаше Сперанца, ивица златист пясък, по-нататък гъста зеленина и отгоре хаотично струпани скали.

И тогава разбра, че никога няма да напусне острова. Тази „Бяла птица“ и хората с нея бяха пратеници на една цивилизация, към която не искаше да се връща. Усещаше се млад, красив и силен, но това бе свързано със Сперанца и Петкан. Без да знаят, Джоузеф и Хънтър му бяха разкрили, че за тях той е петдесетгодишен. Тръгнеше ли, щеше да бъде старец с посивели коси и достолепна осанка, глупав и лош като тях. Не, той няма да изневери на новия живот, в който го бе посветил Петкан.

Когато съобщи за решението си да остане на острова, само Джоузеф се показва изненадан. Хънтър ледено се усмихна. Вероятно дори посрещна с облекчение новината, че не ще се наложи да качва двама допълнителни пътници на тесния кораб, където мястото бе докрай разпределено.

— Приемам храната и златото, които натоварихме, за щедър дар от ваша страна — каза той любезно. — За спомен от нашето спиране на Сперанца, позволете ми да ви поднеса малкото разузнавателно кану, което и без това ни е излишно при двете спасителни лодки, задължителни според устава.

Това беше лека, добре запазена лодка, идеална за един или двама души при спокойно време. Щеше чудесно да замени старата пирога на Петкан. С нея Робинзон и неговият другар се върнаха на острова в настъпващия здрач.

Щом стъпи на земята си, Робинзон изпита огромно облекчение. „Бялата птица“ и нейните моряци бяха донесли хаос и разрушение на щастливия остров, където двамата с Петкан живееха в такава хармония. Но какво от това? С първите лъчи на зората английският кораб щеше да вдигне котва и да се върне на мястото си в цивилизования свят. Робинзон беше намекнал на капитана, че не желае хората от кораба да говорят за съществуването на неговия остров и да го нанасят на картите. Капитанът му обеща и Робинзон знаеше, че ще удържи думата си. Пред Робинзон и Петкан имаше още дълги години блажена самота.

---

[1] От марсел — горно четвърто платно на кораб. — Б.пр. ↑

35.

Зората още едва-едва бледнееше, когато Робинзон се спусна от своята араукация. Той мразеше печалните безцветни мигове преди изгрева на слънцето и имаше навика да става едва с първите му лъчи. А Петкан винаги се излежаваше до късно. Но тази нощ Робинзон спа лошо. Сигурно заради тежките гозби на „Бялата птица“ — след месата, сосовете и виното, сънят му бе неспокоен, прекъсван от внезапни събуждания и кошмари.

Той пристъпи няколко крачки по плажа. Както и очакваше, „Бялата птица“ беше изчезнала. Водата беше сива, небето — безцветно. Обилната роса свеждаше надолу растенията. Птиците никакви не се чуваха, сякаш бяха измрели. Робинзон почувствува безкрайна тъга. След няколко минути, най-много след час, слънцето ще изгрее, ще върне живота и радостта на целия остров. Робинзон нямаше търпение да дочака този миг и реши да отиде да погледа как Петкан спи в хамака си. Не, нямаше да го буди, просто чувствувахе, че присъствието му ще го успокои.

Хамакът беше празен. Най-изненадващо беше, че не се виждаха дребните предмети, с които Петкан се забавляваше през почивката си — огледалцата, свирките, духалките, стрелите, перата, топките и другите неща. Нямаше я и козичката Анда. Панически страх завладя изведнъж Робинзон. Ами ако Петкан бе заминал с „Бялата птица“? Той хукна към плажа: кануто и старата пирога си стояха там, изтеглени на сухия пясък. Ако Петкан е решил да отиде на английската шхуна, щеше да вземе една от двете лодки и да я изостави в морето или да я издърпа на борда. Защо ще се хвърля да плува посред нощ?

И Робинзон се зае да претърси острова, като през цялото време викаше Петкан. Тичаше от един плаж до друг, от брега до дюните, от гората до блатата, от грамадата скали до ливадите — все по-отчаян, препъвайки се и викайки, все по-убеден, че Петкан го е предал и изоставил. Но защо, защо?

Тогава си спомни за възхищението на Петкан от красивия бял кораб, затова, как скачаше от рея на рея и се люлееше с щастлив смях над вълните. Така е: Петкан е бил съблазнен от новата играчка, похубава от всички, крило сам си беше измайсторил на острова.

Горкият Петкан! Робинзон си спомни ужасните подробности, разказани от помощник-капитана Джоузеф за търговията с роби между Африка и памучните плантации в Америка. Без съмнение простодушният индианец е вече в трюмовете на „Бялата птица“, окован в робски вериги.

Робинзон се чувствуваше смазан от мъка. Той продължаваше да търси, но откриваше само спомени и сърцето му се късаше — еоловата арфа и хвърчилото, натрошени от хората на кораба, — когато изведнъж почувствува нещо твърдо под краката си. Беше каишката на Тен, мухлясала и полуизгнила. Тогава Робинзон опря чело о ствола на един евкалипт и плака до забрава.

Когато вдигна глава, видя на няколко метра от себе си пет-шест лешояди, които го наблюдаваха с червените си, свирепи очички. Робинзон искаше да умре и лешоядите го бяха почувствували, но точно това не искаше — тялото му да бъде разкъсано от тия готованци. Спомни си за дъното на пещерата, където беше прекарал толкова блажени часове. При всички случаи отворът на голямата пещера е бил затрупан от взрива, но той се чувствуваше така смален, така отслабнал, че можеше да се пъхне през някоя пролука между два камъка. И тогава ще се спусне до самото дъно на дупката — меко и хладно, — ще се свие там с глава, опряна на коленете, с кръстосани глезени и ще забрави всичко, ще заспи завинаги, скрит от лешояди и други животни.

И той се запъти с бавни крачки към хаотичната грамада камъни, които се изпречваха на мястото на пещерата. Дълго търси, преди наистина да открие тесен отвор, колкото да се промъкне котка, но се чувствуваше съвсем стопен от мъка и не се съмняваше, че ще успее да влезе. Пъхна вътре глава, за да разбере дали проходът наистина води до дъното на пещерата. И в този миг чу вътре нещо да шава. Един камък се заклати. Робинзон се дръпна. Някакво тяло изпълни пролуката и с една-две извивки се измъкна от нея. И пред Робинзон се изправи едно дете с ръка пред лицето, за да се запази от светлината или от някой шамар. Робинзон не можеше да дойде на себе си от смайване.

— Кой си ти? Какво правиш тук? — попита го той.

— Аз съм юнгата от „Бялата птица“ — отвърна детето. — Исках да избягам от този кораб, на него се чувствах нещастен. Вчера, докато сервирах на масата на капитана, вие ме погледнахте с доброта. След това чух, че няма да тръгвате с кораба. Реших да се скрия на острова и да остана с вас.

— А Петкан? Виждал ли си Петкан? — припряно попита Робинзон.

— Тъкмо щях да ви кажа. Тази нощ се измъкнах на палубата и се канех да скоча във водата, за да се опитам да доплувам до брега, когато видях един човек в пирога до борда. Беше вашият прислужник, метисът. Качи се на кораба с една бяла козичка. Влезе в каютата на помощника, който, изглежда, го очакваше. Разбрах, че ще остане на кораба. Тогава доплувах до пирога и се качих на нея. И после гребях до плажа.

— Значи затова и двете лодки са тук! — възкликна Робинзон.

— Скрих се в скалите — продължи юнгата. — Сега „Бялата птица“ е отплавала без мен и аз ще остана с вас.

— Ела — каза му Робинзон.

Той хвана юнгата за ръка и го поведе между скалите нагоре към върха, който стърчеше над каменния хаос. По пътя се спря и погледна новия си приятел. Бледа усмивка озари слабото лице, изпъстрено с лунички. Робинзон разтвори ръка и погледна неговата длан в своята — тънка и слаба, но загрубяла от тежката работа на борда.

От скалния връх се виждаше целият остров, все още потънал в гъста мъгла. На плажа приливът повдигаше кануто и пирога и те започнаха да танцуват. Далеч на север в морето се открояваше една бяла точка, която се носеше към хоризонта — „Бялата птица“. Робинзон посочи с ръка към нея.

— Хубаво гледай! — каза той. — Може би никога вече няма да видиш такова нещо — кораб край бреговете на Сперанца.

Точката постепенно се стопяваше. Най-сетне изчезна. И тогава слънцето се показа. Обади се щурец. Чайка се спусна към водата и размахвайки криле, се издигна с рибка в човката си. Едно след друго цветята разтваряха чашките си.

Робинзон чувствуваше как животът и радостта се вливат в него и го изпълват целия. Петкан му бе разкрил дивия живот и си беше

заминал. Но, Робинзон не беше сам.

Сега си имаше този малък брат, чиито коси — червени като неговите — вече пламтяха на слънцето. Двамата ще измислят нови игри, нови приключения, нови победи. Започваше съвсем нов живот, красив като острова, който се събуждаше сред мъглата в краката им.

— Как се казваш? — запита Робинзон юнгата.

— Ян Нелжапаев. Роден съм в Естония — добави той, сякаш за да се извини, че името му е толкова трудно.

— Отсега нататък — каза му Робинзон — ще те наричам Неделчо. Това е денят на празниците, на смеха и игрите. И за мен ти завинаги ще бъдеш детето на Неделята.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.